

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра слов'янської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Магістр

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно),
перша – польська

на тему: Мовні засоби зображення російсько-української війни у ЗМІ України
та Польщі

Шифр КРФППм.022134.01.04.00

студентки II курсу групи ФППм-22-1 _____ Іванна ЖУКОВСЬКА
Підпис, дата

Керівник _____ Неля ПОДЛЕВСЬКА
Підпис, дата

До захисту допускаю:

Завкафедри слов'янської філології _____ Неля ПОДЛЕВСЬКА
Підпис, дата

Хмельницький, 2023

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний

Кафедра слов'янської філології

Освітній рівень магістр

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська

Освітня-професійна програма Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри слов'янської філології

_____ (Неля ПОДЛЕВСЬКА)

04 жовтня 2022 року

З А В Д А Н Н Я

на кваліфікаційну роботу Жуковської Івани Ігорівни

1. Тема роботи: Мовні засоби зображення російсько-української війни у ЗМІ України та Польщі, затверджена на засіданні кафедри слов'янської філології 17 червня 2022 року, протокол № 14.

2. Термін подачі студентом завершеної роботи – грудень 2023 р.

3. Вихідні дані роботи

Детальний аналіз роботи мовних засобів зображення російсько української війни у ЗМІ України та Польщі. В українських і польських медіатекстах на воєнну тематику особливо виразно простежуються динамічні зміни в мовленнєвій системі інформаційних публікацій. Вони зумовлюють використання мовних одиниць, яким притаманна новизна, термінологічна й експресивна забарвленість, функціонування яких повинно впливати на специфіку подачі інформації, на сприйняття дійсності, що зумовлює **актуальність теми кваліфікаційної роботи.**

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік підлеглих розробці питань)

- медіатексти як індикатор важливих змін у суспільстві;
- специфіка сучасного медійного дискурсу;
- класифікація лексичних одиниць у текстах про війну;
- структурно-стилістичні особливості новотворів;
- граматичні особливості медіатекстів.

5. Графічного матеріалу немає.

6. Консультанти по роботі із вказівкою розділів, які їх стосуються			
Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання отримав
	НЕМАЄ		

7. Дата видачі завдання – 4 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН			
<i>№ п. п.</i>	<i>Найменування етапів кваліфікаційної роботи</i>	<i>Строк виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>
1.	Обрання теми кваліфікаційної роботи	Вересень 2022 року	
2.	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень 2022 року	
3.	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень листопад 2022 року	
4.	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи	Грудень 2022 – березень 2023 року	
5.	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації у збірнику наукових праць та участі у конференціях	Квітень, травень 2023 року	
6.	Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	Травень – червень 2023 року	
7.	Написання третього розділу кваліфікаційної роботи	Вересень – жовтень 2023 року	
8.	Написання «чорнового варіанту» кваліфікаційної роботи	Листопад 2023 року	
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	Листопад 2023 року	
10.	Остаточне завершення кваліфікаційної роботи	Грудень 2023 року	
11.	Подача кваліфікаційної роботи на кафедрі	Грудень 2023 року	

Магістрант _____

Іванна ЖУКОВСЬКА

Керівник роботи _____

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Анотація

Тема роботи: «**Мовні засоби зображення російсько-української війни у ЗМІ України та Польщі**»

Автор – **Іванна ЖУКОВСЬКА**

Науковий керівник – **Неля ПОДЛЕВСЬКА**

Обсяг кваліфікаційної роботи – 71 сторінки, із них 67 сторінок основного тексту.

Робота містить 143 джерел посилання.

Ключові слова: *медійний дискурс, медіатекст, воєнна тематика, публіцистичний стиль, репортаж, періодичне видання.*

Актуальність магістерської роботи зумовлена тим, що в українських і польських медіатекстах на воєнну тематику особливо виразно простежуються динамічні зміни в мовленнєвій системі інформаційних публікацій. Вони зумовлюють використання мовних одиниць, яким притаманна новизна, термінологічна й експресивна забарвленість і функціонування яких повинно впливати на специфіку подачі інформації, на сприйняття дійсності.

У роботі проаналізовано мовні засоби відтворення трагічних подій українсько-російської війни у періодичних виданнях України та Польщі. З'ясовано функції масмедіа у висвітленні доленосних для країни подій; визначено характерні риси медіатекстів; окреслено корпус понять і термінів публіцистичного стилю; простежено роль і значення експресії в мові ЗМІ; виокремлено лексико-семантичні групи лексичних одиниць в інформаційних текстах; проаналізовано специфіку творення неолексем; розглянуто морфолого-синтаксичні особливості медійного дискурсу.

Автор _____

підпис автора і дата подання роботи до захисту

Зміст

Вступ.....	5
1. Теоретичні аспекти дослідження мови засобів масової комунікації.....	12
1.1. Медіатексти як індикатор важливих змін у суспільстві.....	12
1.2. Специфіка сучасного медійного дискурсу.....	18
2. Лінгвостилістичні особливості друкованих та онлайн-публікацій на воєнну тематику.....	24
2.1. Класифікація лексичних одиниць у текстах про війну.....	24
2.2. Структурно-стилістичні особливості новотворів.....	35
2.3. Граматичні особливості медіатекстів.....	44
Висновки.....	53
Перелік джерел посилання.....	57

ВСТУП

Публіцистику називають літописом сучасності, оскільки вона повною мірою відображає сучасну історію, сфокусована на актуальних проблемах суспільства – політичних, соціальних, культурних, побутових, філософських тощо. У працях зі стилістики окремо визначають газетно-публіцистичний (публіцистичний) стиль мовлення, репрезентований на сторінках газет, журналів, у матеріалах радіо- і тележурналістики, в інтернеті, у публічних виступах тощо [10, с.61].

Сучасні науковці мову засобів масової інформації кваліфікують як самостійний підстиль публіцистичного стилю [23]. Такої ж думки дотримується й Д. Баранник, визнаючи мову ЗМІ як окремий функціональний стиль і пропонує виокремити специфічні мовні особливості різних інформаційних видань [2, 16].

У своїй роботі А. Нелюба називає головні функції стилю ЗМІ (інформативно-пропагандистську та агітаційну) і його підстилі: публіцистичний (у межах якого існують кіно-, відео-, теле-, радіопубліцистика, газетна й журнальна публіцистика), політико-агітаційний, ораторський, рекламний [18, 16].

Отже, є кілька точок зору на приналежність мовних засобів ЗМІ до певного функціонального стилю чи підстилю сучасної мови. Але той факт, що у мові преси та інших інформаційних видань домінують стилістичні засоби саме публіцистичного стилю, є беззаперечним. І це, в першу чергу, зумовлено його головною функцією – обслуговувати сферу суспільної комунікації, висвітлювати важливі події громадського життя.

Відомо, що визначальною ознакою публіцистичного стилю є соціальна оцінність, що виявляється як у самому відборі фактів, ступеню уваги до них, так і у використанні експресивних мовних засобів.

Загалом для публіцистичного стилю властиве незмінне поєднання експресії та стандарту, постійне перетворення експресивних засобів на стандарт і пошук нових засобів вираження експресії.

Телевізійні передачі, газетні, журнальні й онлайн-статті інформують суспільство про найрізноманітніші сторони його життя: про парламентські дебати, про економічні програми уряду, про події та злочини, про стан довкілля, про повсякденне життя громадян.

Інформація в публіцистичних текстах не лише описує факти, а й відображає думки, настрої, містить коментарі та роздуми авторів. Це відрізняє її від наукової інформації. Інша відмінність пов'язана з тим, що перед публіцистичними творами не ставиться завдання повного всебічного опису того чи іншого явища. Журналіст прагне писати насамперед про те, що викликає інтерес у суспільстві, акцентуючи на питаннях, важливих для його потенційної аудиторії.

Інформування громадян про стан справ у суспільно значущих сферах супроводжується в публіцистичних текстах реалізацією другої важливої функції цього стилю – функції впливу [10, с. 62].

На сьогодні найгострішою темою, що широко висвітлюється у вітчизняних та світових медіа, є абсолютно не спровокована, загарбницька російська агресія. Про трагічні події цієї несправедливої війни регулярно повідомляють українські видання (*центральні, офіційні, урядові, регіональні*): «Українська правда», «УКРІНФОРМ», «ГЛАВКОМ», «Судово-юридична газета», «Радіосвобода» і польські: «Polskie Radio», «Business Insider Polska», «TVN24 Świat», «PlusPolskanews», «Kresy24» та інші.

Також в Україні зараз живе та працює низка польських журналістів, які «тримають руку на пульсі подій». Серед них Пйотр Андрусечко, Павел Боболович, Войцех Янковський, Моніка Андрушевська, Наталія Дзюрдзінська та інші. Також тему російсько-української війни висвітлюють, зокрема, Томаш Пехаль, Томаш Гживачевський, Давід Вільдштайн, Б'янка Залевська, Войцех Муха та інші. В численних публікаціях про війну яскраво простежуються не лише зміни в суспільних настроях і свідомості, але й динамічні мовленнєві процеси.

Дослідження мови сучасних засобів масової інформації як найяскравішого показника соціальних змін є завжди актуальним, оскільки в ній віддзеркалюються важливі події, що відбуваються у всіх сферах суспільного життя. Особливу роль у цьому відіграють інформаційно-комунікаційні засоби, що бурхливо розвиваються, зокрема Інтернет – яскраве відображення процесу глобалізації [10, с. 62].

Сучасну мову засобів масової інформації в різних аспектах вивчали українські дослідники: В. Каленич (Культура мовлення як чинник журналістської майстерності) [12], Я. Гаврилова (До проблеми розрізнення «норми» і «помилки» у текстах періодичних видань) [4], Л. Кудрявцева (Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція) [16], М. Ковальчук (Перетворення фразеологізмів у газетних заголовках) [15], А. Григораш (Трансформація складу фразеологізмів у газетних текстах) [6], О. Гурко (Іншомовні слова у засобах масової інформації) [7], Л. Пархонюк (Синтаксичні засоби актуалізації у газетних заголовках) [19], М. Пилинський (Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови) [20].

Лінгвістичні особливості польської преси досліджували мовознавці: М. Kawka (O języku mowy kolorowej prasy) [29], М. Wojtak (Analiza gatunków prasowych) [36], М. Kita (Spojrzenie językoznawcy na język prasy) [30].

Наукові праці провідних дослідників сучасних медіатекстів у досліджуваних мовах (зокрема, й зазначені вище) слугували теоретичним підґрунтям наукової розвідки. Кількість статей і розмаїття їхньої тематики засвідчує значення й важливість аналізу цієї проблеми.

Актуальність кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що в українських і польських медіатекстах на воєнну тематику особливо виразно простежуються динамічні зміни в мовленнєвій системі інформаційних публікацій. Вони зумовлюють використання мовних одиниць, яким притаманна новизна, термінологічна й експресивна забарвленість і

функціонування яких повинно впливати на специфіку подачі інформації, на сприйняття дійсності.

Об'єкт дослідження – мовленнєві особливості сучасного медійного дискурсу про війну в українських і польських виданнях.

Предметом дослідження є семантико-стилістичні групи лексичних одиниць, структура новотворів, граматична специфіка інформаційних текстів.

Мета – проаналізувати мовні засоби відтворення трагічних подій українсько-російської війни у періодичних виданнях України та Польщі

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- з'ясувати функції масмедіа у висвітленні доленосних для країни подій;
- визначити характерні риси медіатекстів;
- окреслити корпус понять і термінів публіцистичного стилю;
- простежити роль і значення експресії в мові ЗМІ;
- виокремити лексико-семантичні групи лексичних одиниць в інформаційних текстах;
- проаналізувати специфіку творення неолексем;
- розглянути морфолого-синтаксичні особливості медійного дискурсу.

Основним **методом** комплексного дослідження є описовий, застосований для виявлення лінгвістичних особливостей аналізованих текстів, систематизації та класифікації мовних явищ, специфіки їхнього функціонування. При вивченні фактичного матеріалу використано такі методи, як семантичний для розподілу лексичних одиниць на окремі групи; стилістичний для з'ясування відповідної маркованості; словотвірний для виявлення та характеристики структурних елементів новотворів; контекстуальний. Застосовано в роботі також прийоми: безпосереднього спостереження, семантизації, виявлення інновацій з урахуванням загальнономовного узусу й аналізу контекстуального оточення дериватів.

Джерелами для добору ілюстративного матеріалу були публікації на воєнну тематику в українських і польських періодичних виданнях (86 позицій в загальному списку літератури).

Наукова новизна магістерського дослідження полягає в розширенні та поглибленні знань про мовні особливості інформаційних публікацій, що висвітлюють жахливі наслідки російського вторгнення в Україну. Здійснено комплексний аналіз одиниць мови, відзначено зміни й тенденції в розвитку публіцистичного стилю, зумовлені впливом цих трагічних подій. Фактичний матеріал яскраво ілюструє динаміку розвитку й збагачення мовних засобів сучасних ЗМІ, набуття ними нових характеристик.

Практичне значення роботи полягає в тому, отримані результати дослідження допоможуть визначити тенденції розвитку мовних засобів у сучасному інформаційному просторі; краще зрозуміти використання мови ЗМІ як засобу впливу на психоемоційне сприйняття інформації, настрої в суспільстві та ситуацію в країні загалом. Зібраний фактичний матеріал може бути використаний на практичних заняттях у курсі сучасної мови (української та польської), а також як цікавий ілюстративний матеріал для завдань зі стилістики.

Апробація дослідження: матеріали кваліфікаційної роботи апробовано на *конференціях* різних рівнів:

- II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми філології: історія та сучасність» (21 лютого 2023 р., Хмельницький). Тема доповіді «Мовні засоби зображення російсько-української війни у засобах масової інформації України»;

- Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики і лінгводидактики» (11-12 травня 2023 р., Умань) . Тема доповіді «Мовні засоби вираження російсько-української війни у ЗМІ України»;

- Наукові читання молодих дослідників до Міжнародного дня слов'янської писемності (17 травня 2023 р., Кривий Ріг). Тема доповіді «Російсько-українська війна у мовному зображенні ЗМІ України і Польщі»;
- IX Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Лінгвістичні студії молодих дослідників» пам'яті професора К. Ф. Шульжука (23 травня 2023 р., Рівне). Тема доповіді «Засоби зображення російсько-української війни в засобах масової інформації України і світу»;
- Звітна науково-практична конференція у Хмельницькому національному університеті (24 травня 2023 р., Хмельницький). Тема доповіді «Мовні засоби зображення російсько-української війни у польських ЗМІ»

та здійснено *публікацію* у збірнику наукових праць «Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика» (випуск 13, 2023 р.). Тема статті «Медіатексти як індикатор важливих змін у суспільстві» [10].

Структура кваліфікаційної роботи. Наукова розвідка складається зі вступу, двох основних розділів, висновків, списку літератури (143 позиції).

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Медіатексти як індикатор важливих змін у суспільстві

Мова засобів масової інформації (ЗМІ) виконує важливу роль у суспільстві, має значний вплив на розвиток літературної мови завдяки величезній аудиторії та різноманітним засобам інформування. Саме масовість аудиторії, як головна відмінність, дозволяє об'єднати в одному понятті «мова ЗМІ» телевізійну, радіомову, мову газет і журналів, які, природно, мають стильову специфіку, але мають деякі спільні мовні особливості. Ці спільні риси (масовість, загальнодоступність, актуальність тощо) і визначають особливу роль ЗМІ у суспільстві, а також у формуванні стилістичних норм, уподобань [10, с.62].

Сьогодні мова засобів масової інформації зосереджує значний обсяг мовленнєвих змін. Це пов'язано з низкою причин політичного, соціально-економічного, культурного характеру. Головна зміна в медіасистемі пов'язана зі входженням до неї нових медіа та Інтернету, їхнього сучасного інфокомунікаційного середовища, що діє на численних технологічних платформах комп'ютерів, мобільних телефонів, планшетів.

У сучасному суспільстві саме ЗМІ та журналістика, включаючи нові медіа, перетворилися на найважливішу силу, яка формує сучасну літературну мову. Дозвілля сучасних людей дедалі більшою мірою зосереджено навколо мас-медіа. Сучасна мова збагачується завдяки засобам масової інформації ще й тому, що в медіатекстах багато запозичень, особливо в спеціалізованих текстах, характерним для них є поєднання різних пластів мовлення.

Причому різні ЗМІ зумовлюють відповідні зміни. Так, усна форма мовлення на ТБ спричиняє збільшення стилістичних помилок, змішування стилів і лексичних пластів у мовленні медіаперсон, тим самим демократизуючи мову публіцистичного стилю. Нові медіа спрощують мову,

роблять її стислою, лаконічною, і велику роль у цьому виконують мобільний телефон (СМС-повідомлення), швидке спілкування в чатах та Інтернеті.

Важко уявити ідеальну мову газети, телебачення та радіо, Інтернету у вигляді певної схеми. Мас-медіа працюють на свою аудиторію, і, зрозуміло, ідеальна мова конкретного ЗМІ має відповідати вподобанням цільової аудиторії, на яку вони орієнтуються. Є універсальні ЗМІ, у яких медіатексти мають бути максимально зрозумілими, правильними. Є медіа спеціалізовані, для професіоналів, у яких наявність термінів цілком допустима. Жаргонізм теж є своєрідними маркерами певної спеціалізації тексту, мовної культури, лексичного такту й майстерності автора. Іноді жаргонізм – це також і «перепустка» в комунікацію професіоналів або й емоційний компонент [10, с.63].

У сучасних умовах відкритості інформаційного середовища неможливо обійтися без використання неологізмів. Нові слова є прямим відображенням процесу глобалізації. Тому в умовах глобалізації інформації та комунікаційного простору неологізми цілком природно входять до мови спілкування. Особливу роль останніми роками грає мова Інтернету – найживіша форма спілкування. Переважно молоді й соціально активні члени суспільства спілкуються в Інтернеті, у мобільних мережах. Звідси й масове поширення динамічного живого мовлення. Безперечно, у процесі активного розвитку літературної мови особлива роль належить журналістам, у тому числі й тим, які пишуть для онлайн-ЗМІ, ведуть особисті блоги.

Ще одна особливість нових медіа в тому, що вони інтерактивні та все частіше залучають до процесу створення медіатекстів аудиторію, користувачів, які стають не лише пасивними споживачами, але й активними авторами текстів. Саме тому ключовою особливістю епохи сучасних цифрових медіа є поява так званих *просьюмерів* (від англ. producer – «виробник» та consumer – «споживач»), «виробників» – тобто тих, хто одночасно і створює, і споживає медіатексти. Важливою ознакою сучасної аудиторії є, таким чином, співтворчість професіоналів і непрофесіоналів.

Масову комунікацію можна сміливо називати новою мовною реальністю, яка знаходиться в центрі сучасних мовних процесів. Це модель сучасної національної мови, в якій взаємодіють її літературна основа та нелітературні пласти. Можна сказати, що мова ЗМІ грає роль об'єднуючого чинника, своєрідного «полігону», на якому випробується взаємодія найрізноманітніших засобів, особливо тих, що мають суспільне значення [10, с. 64].

Водночас мова ЗМІ не скасовує факту функціонально-стильового розшарування, вона існує поряд і паралельно із функціональними стилями, тісно взаємодіючи з ними. Масова комунікація змінює відношення до функціональних стилів: вони розглядаються не як замкнуті системи мовних засобів, а як відкриті джерела для формування особливої форми – мови масової комунікації. Цей процес здійснюється на основі своєрідного перерозподілу, синтезу літературної мови (функціональних стилів) та нелітературних засобів. Таким чином, масова комунікація служить мостом між літературною та національною мовою.

Склалися окремі наукові напрями у дослідженні мови ЗМІ. Важливу роль зіграв один із ранніх – нормативно-стилістичний напрямок, що розглядає мову газети (а пізніше також радіо- і телевізійну мову) з точки зору відповідності їх літературним нормам. У 50-70-ті роки ХХ ст. спостерігається загострення інтересу до питань культури та чистоти мови, у тому числі й газетної. До прикладу, широко обговорюється небезпека засмічення української мови *канцеляризмами, штампами, іншомовними* словами. Це дуже актуально для сучасної ситуації, коли багато дослідників із тривогою говорять про зниження рівня мовної культури. Грамотність, літературність – неодмінна вимога до функціонування мови в ЗМІ. Формуванню цих якостей присвячені численні посібники з практичної стилістики [див.: 9, 13, 14, 21, 22, 24].

Рівень та характер досліджень публіцистичного дискурсу визначається багато в чому станом та еволюцією світової лінгвістики, яка в останні десятиліття прямує в бік екстенсивного розвитку. Спостерігається рішучий

поворот від вивчення мови як замкнутої системи до вивчення мови у її численних зв'язках та функціях (мова та суспільство, мова та мислення, мова та культура, політика, ідеологія, релігія). Про це переконливо свідчить формування комплексних дисциплін (лінгвокультурологія, соціо-, психо-, прагмалінгвістика, антропоцентрична лінгвістика тощо). Особливо яскраво це демонструє дескриптивна лінгвістика, яка сьогодні стрімко розвивається й вихідним матеріалом для якої є текст [46, с.216].

У вивченні медіадискурсу дуже ефективним є всебічний аналіз. Нині гострими та актуальними стають такі аспекти, як мова ЗМІ та культура, мова ЗМІ та політика, ідеологія, мова ЗМІ та релігія. Екстенсивне вивчення медійного тексту відкриває нові перспективи, сприяє глибшому розумінню її специфіки та природи.

Зрозуміло, нові підходи до вивчення мови медіа стимулюються не тільки загальними тенденціями розвитку світової лінгвістики, а й сьогоднішніми умовами функціонування засобів масової інформації, процесами, що відбуваються в самій мові ЗМІ (з урахуванням змін у суспільстві, культурі, політиці, ідеології тощо).

Для характеристики будь-якого мовного явища необхідно розкрити його сутність, специфіку та проаналізувати сфери його використання. Тільки такий підхід зможе дати повне уявлення про об'єкт, що вивчається. Для розуміння сутності медійного дискурсу дуже важливим є духовний простір, який він охоплює, – це політика та культура. Відомо, що мова медіа охоплює практично необмежену тематику, зокрема й культуру, має значний вплив на літературну мову, через неї і на культуру. Розвитку культури сприяють, зокрема, такі ознаки публіцистичних текстів, як гнучкість, багатство, різноманіття функцій [10, с. 66].

Мова ЗМІ збагачує літературну мову прагматичною та когнітивною складовою, насичуючи мову конотативними зворотами, формуючи досконалу форму вираження думки – мову політики, ідеології, розвиваючи прийоми й методи дискусії та полеміки. Сила та перевага публіцистики, якій

належить важливе місце в медіа, – у прямому впливі на адресата, аудиторію. Розвиваючи літературну мову, мова ЗМІ сприяє розвитку культури загалом.

У полі зору ЗМІ – усі сфери життя нації, особливо ті, що становлять суспільний інтерес. Окремі з них мають першорядне значення, є ядром їхньої діяльності. І перше, чільне місце серед цих сфер належить політиці, яка багато в чому визначає життя соціуму. Цим зумовлена актуальність політики для засобів масової інформації.

Ступінь участі в політиці, характер цієї участі визначає ідеологічну спрямованість медіа, що є головним чинником у характеристиці діяльності будь-якого видання. Навіть активно задекларована аполітичність – це теж свого роду політика. Як діяльність державної влади, органів управління, політика практично неможлива без засобів масової інформації – своєрідних трансляторів ідей, інтересів соціальних інститутів. Фактично ЗМІ – це одна з форм існування та функціонування політики. Проте засоби масової інформації не лише висвітлюють (транслюють) політику, а й беруть активну участь: формують громадську думку, можуть чинити тиск на органи, що приймають рішення. Медіа – це голос, ідеї, переконання як влади, так і народу від імені різноманітних соціальних, професійних, вікових та інших груп. Саме ЗМІ у вільній країні забезпечують зв'язок між державою та суспільством. Таким чином, медіа та політика – поняття взаємозумовлені. З одного боку, ЗМІ є трансляторами ідей державних органів, з іншого – суб'єктами політичної діяльності. Однак і в тому, і в іншому випадку політика є головним змістом їхньої діяльності.

Провідна роль політики у діяльності періодичних видань проявляється в мові, а через посередництво медіа – у літературній мові також. Саме через пресу, телебачення, радіо, інтернет активізується політична лексика, що виражає найактуальніші ідеї та цілі для певного періоду [10, с. 67].

Концептуальна лексика, яка становить ядро словника масової комунікації, презентує ідеологічну спрямованість мови ЗМІ, зумовлює ідеологічну диференціацію словникового складу. Можна сміливо сказати,

що політична лексика – це своєрідна термінологія ЗМІ. Відсутність політичної лексики багато в чому визначає напрям діяльності медіа, лексичний склад, мовленнєві стратегії й тактики. Активне функціонування концептуальної лексики у медіатекстах підвищує стилістичний статус цього лексичного пласту в літературній мові.

Відповідно до своєї природи та головної функції засоби масової комунікації потребують не просто номінації предметів і явищ, але насамперед їхньої оцінної кваліфікації. Повідомляючи новину, аналізуючи дійсність, зокрема й політичну, ЗМІ у експліцитній формі намагаються характеризувати описувані явища з погляду інтересів усього суспільства чи його окремих груп, тобто дати їм соціальну оцінку. Цим зумовлена продуктивність соціально-конотативної лексики у мові медіа, джерелами якої є не тільки літературна мова, а й нелітературні пласти національної мови. У цьому плані можна говорити про значний позитивний вплив мови ЗМІ на літературну мову. Мова масової комунікації насичує літературну мову емоційно-зabarвленими зворотами, урізноманітнюючи та збагачуючи її лексику та семантику [10, с. 68].

Однак із політикою, з боротьбою інтересів певних груп пов'язані й негативні явища в мові ЗМІ (мовленнєва агресія, приховування істини, зловживання лайкою тощо). Весь цей комплекс проблем зумовлює актуальність етичного аспекту. У цьому плані важливим є поняття політкоректності (толерантності). Принцип толерантності передбачає терпимість до деяких надмірностей у протистоянні, прагнення уникати політичної необ'єктивності. Ідеал політкоректності – неупередженість.

Отже, політика, політична діяльність впливає на мову ЗМІ, основною функцією якої є інформування про суспільно-політичні реалії та їхню оцінку. Повна картина функціонування мови друкованих та електронних інформаційних медіа складається з аналізу всіх сфер її поширення. Відповідно до надзвичайно важливої ролі політики у житті суспільства

зростає інтерес до вивчення мови політичного дискурсу на актуальну для сьогодення тему [10, с.68].

1.2. Специфіка сучасного медійного дискурсу

Трансформація засобів масової інформації проявляється на різних рівнях, зокрема й на рівні тексту – продукту творчої діяльності та специфічного способу впливу на аудиторію. Все частіше й активніше вживається термін «медіатекст», який ще донедавна вирізнявся відтінком новизни. Особливості сучасного медіатексту – це результат таких тенденцій у розвитку засобів масової комунікації: зміна типології ЗМІ та трансформація журналістики як виду діяльності; активна взаємодія журналістики, реклами та PRкомунікації; вплив естетики постмодернізму; використання мультимедійних технологій.

Серед характеристик медіатексту вчені звертають увагу на багатофункціональність і відзначають, що медіатекст існує в кількох іпостасях, у кількох сферах, у кількох середовищах – і в паперовому, і в звуковому, і у візуальному.

Відзначають такі параметри медіатексту:

- спосіб створення тексту (авторський – колегіальний);
- форма створення (усна – письмова);
- форма відтворення (усна – письмова);
- канал поширення (ЗМІ-носій: друк, радіо, телебачення, інтернет);
- функціонально-жанровий тип тексту (новини, коментар, публіцистика, реклама);
- тематична домінанта чи приналежність до того чи іншого усталеного медіатопіку.

Звернення преси до нових для неї тем, нових жанрів, доступ до нових джерел інформації у процесі творчості стимулюють журналістів до створення принципово інших текстів, до пошуків мовних еквівалентів, які адекватно передають новий зміст. Сьогодні засобами створення нового медіаобразу в

ЗМІ стають вербальний ряд, іконічний текст, графічні засоби, звукове оформлення тощо. При цьому сучасний медіа текст реалізує такі комунікативні інтенції (завдання):

- 1) повідомити, констатувати (опис);
- 2) розповісти, зобразити (розповідь);
- 3) порівняти, резюмувати, узагальнити (визначення, пояснення);
- 4) обґрунтувати, довести, спростувати, викрити (аргументація, міркування);
- 5) спонукати, просити, наказати (інструктаж).

У сучасних медіатекстах факт-подія перетворюється на вербальний факт, віртуальну реальність, на медіа-поді. Цей процес ґрунтується на аналізі, інтерпретації та оцінці, які моделюють реальну дійсність у суб'єктивний, публіцистичний (або інший) авторський образ.

Жанрові (видові) особливості матеріалів ЗМІ зумовлені різними чинниками: соціальними, лінгвістичними та екстралінгвістичними. Особливий вплив на інформаційний дискурс мають функції, зміст та характерні риси масової комунікації, до яких належать:

- 1) регулярність, періодичність та оперативність інформації;
- 2) велика кількість реципієнтів (масова аудиторія), яка включає представників різних соціальних груп (з урахуванням віку, освіти, становища в суспільстві, освіти, традицій тощо);
- 3) доступність для кожного охочого, який самостійно обирає час та простір для «споживання» інформації;
- 4) можливість участі в оцінці матеріалів та обмін інформацією з редакцією;
- 5) різноманітність інформації за типом, жанрами, способами передачі;
- 6) поліфункціональність та універсальність тематики.

Медіатексти – своєрідний вид «спілкування» з читачами, тому ЗМІ багато в чому формують у них уявлення про норму, про цінності, які впливають на культуру та мовленнєву поведінку реципієнтів.

Найважливішими характеристиками сучасного медіатексту варто визнати поліфункціональність і полістилізм, які ґрунтуються на поєднанні

різних типів лексики та образно-виражальних засобів, на іронічному ставленні до факту, події, явища, проблеми. Ця тенденція багато в чому пояснюється впливом естетики постмодернізму: «Постмодернізм – своєрідна культура культур. У ньому відсутня стильова та концептуальна обов'язковість. Єдиною нормою, каноном є відсутність норм і канонів – нормативність нормативності, еkleктизм, зведений у принцип. Але ні цей процес, ні інші тенденції не виключають необхідності дотримання в медіатексті норм та правил мови, фактичної точності, законів логічного мислення та законів жанру.

Особливі вимоги до матеріалів ЗМІ пояснюються тим, що тексти в масмедіа є соціально значущими повідомленнями. А взаємодія різних прийомів, методів, засобів робить медіатекст багатофункціональним, змістовним, цікавим та оригінальним.

Не менш важливою особливістю сучасної системи медіатекстів є розмивання жанрових меж, трансформація традиційних жанрів та поява нових видів тексту. Публікації сучасних засобів масової інформації набувають універсальних рис, що дозволяє професійно оформленому медіатексту функціонувати у різних типах масової комунікації.

Ще одна ознака сучасних масмедіа – це так звана серіальність, коли тема обов'язково потребує продовження, коли публіцистичні матеріали створюються за законами серіалів. Повернення до теми, закріпленість рубрики в композиційно-графічній моделі видання, зосередженість на тій чи іншій темі конкретного автора – все це дозволяє об'єднувати серію публікацій у своєрідний *метатекст*.

Медіатекст як комунікативна одиниця найвищого рівня вивчається з різних точок зору: укладеної в ньому інформації; з позиції психології його створення та його впливу; як результат творчої діяльності; з прагматичної позиції – наскільки актуальна інформація, що міститься в ньому. Не менш цікавий і вагомий аналіз структури, мовної організації, стилістичних особливостей медіа-тексту.

До конструктивних ознак тексту належить образ автора. Він тісно пов'язаний із такими категоріями, як модальність, мовець, суб'єкт розповіді. Створення тексту – акт завжди індивідуальний, глибоко особистий та прихований. Автор (набагато рідше – автори) залишається віч-на-віч з матеріалом, обмірковує його, аналізує, класифікує й відповідним чином подає. Поняття текстової модальності відображає, крім усього іншого, практичні зусилля автора для більш повного самовираження, для пошуку оптимальних варіантів інформаційного дискурсу серед усіх можливих.

Модальність – це поле, у межах якого автор робить те, що не суперечить встановленим нормам і правилам, що можна робити для реалізації авторського задуму. Фактор текстової модальності допомагає авторові експериментувати, відбирати відповідні засоби побудови тексту.

Таким чином, *медіатекст* – це текст, що твориться за допомогою масмедіа, містить у своїй основі медіа-подію та репрезентує реальність відповідно до тієї чи іншої мети й певної функції, а також формує нове уявлення про навколишній світ. Медіатекст – це універсальна семантична єдність та соціально-функціональна знакова структура; об'єкт масової комунікації, зафіксований сегмент об'єктивної реальності та результат творчої діяльності.

Своєрідність текстів зумовлена розвитком суспільства, культури та сучасної літературної мови. Особливого значення набувають асоціативні зв'язки, фонові знання автора та реципієнта, що забезпечують адекватність сприйняття тексту. Фонові знання – це знання про реалії та культуру, якими володіють автор (журналіст) і читач.

Типи фонових знань:

- 1) соціальні, тобто відомі всім учасникам мовленнєвого акту ще до знайомства з повідомленням;
- 2) індивідуальні, відомі лише двом учасникам діалогу на початок їхнього спілкування;

3) колективні, відомі членам певного колективу, які пов'язані професією, соціальними стосунками тощо (наприклад, спеціальні медичні знання, політичні та інші).

Фонові знання можуть зміщуватися (розширюватися) від одного типу до іншого. Їх можна кваліфікувати й за змістом: життєві, донаукові, наукові, літературно-художні. Крім того, фонові знання можуть поділятися на тривіальні та нетривіальні. Як правило, тривіальні знання в тексті не вербалізуються, вони можуть бути реалізовані лише в особливому навчальному контексті.

Літературно-художні знання як різновид фонових знань використовують у публіцистиці, в газетних публікаціях. Як правило, вони виявляються через прецедентні тексти (з лат. *praecedens*, *praecedentis* – попередній) – «чужі» тексти (або окремі художньо-літературні образи), представлені в авторському тексті у вигляді літературних ремінісценцій.

Тенденція конвергенції окремих видів професійної діяльності – журналістики, копірайтингу, зв'язків із громадськістю – призвела до появи нових видів тексту та нових жанрів у пресі: замовних матеріалів, життєвої історії, іміджевого інтерв'ю та іміджевої статті, моніторингу, рейтингу, опитувань тощо.

Прагнення до візуалізації інформації (заміна людини, що читає на людину, що дивиться), жорстка конкуренція з телебаченням та інтернет-виданнями призвела до збільшення в ЗМІ креолізованих (змішаних) текстів із поєднанням вербальної та візуальної інформації. Це також позначається на трансформації традиційних видів медіатексту.

Сьогодні можна говорити про те, що текст потрібно адаптувати до типу видання: репортаж у якісному суспільно-політичному виданні сильно відрізняється від репортажу в бульварній пресі; інакше вибудовуються інтерв'ю в діловому, рекламному чи іміджевому виданні, у суспільно-політичному, у спеціалізованому (жіночому, історичному, автомобільному)

журналі; для серйозної критики чи розваги буде написано фейлетон у різних типах ЗМІ тощо.

Для того, щоб не втратити зв'язок з аудиторією, яка постійно змінюється, автори текстів у медіа почали враховувати індивідуальні запити читачів, пропонувати той тип контенту, який найбільше очікувала аудиторія. Найважливішою особливістю взаємодії аудиторії та ЗМІ є той факт, що велика частина змісту «споживається» аудиторією в години дозвілля. Тому засоби масової інформації активно «вбудовуються» в структуру вільного часу сучасної людини. Мас-медіа перетворюються з переважно соціально-політичного інституту на індустрію розваг.

Сьогодні практично всі інформаційні видання подають новини у режимі «інфотейнмент», тобто розігрування новини. Наприклад, новина може супроводжуватися фотографією, коментарями спеціалістів, очевидців, учасників події, порадами психологів тощо. Зазвичай такі матеріали готуються кількома журналістами. *Інфотейнмент* – (від англ. Information та entertainment) – розвага інформуванням, «інформуючи, – розважай».

Інший спосіб подачі – *фінішинг*. Першоджерелом фінішингу можна назвати рубрику в друкованих виданнях «Повертаючись до надрукованого». Але в ній, як правило, повідомлялося про заходи, проведені відповідальними особами й організаціями, як реакцію на той чи інший виступ газети. Фінішинг сьогодні – це журналістський хід, прийом, що дозволяє обіграти резонанс на виступ газети, знову відтворити один або кілька аспектів ситуації, але вже в новому, несподіваному повороті, ракурсі. Несподіванка повороту логічно перетікає у несподівані висновки, коментарі. Якщо інфотейнмент робить новину «випуклою», розширює її інформаційно-новинні межі, то фінішинг дає можливість поглибити ситуацію.

Отже, сучасний динамічний рівень масової комунікації надає поняттю «медіатекст» нових смислових відтінків, зумовлених медійним характером окремого інформаційного видання.

2. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДРУКОВАНИХ ТА ОНЛАЙН-ПУБЛІКАЦІЙ НА ВОЄННУ ТЕМАТИКУ

2.1. Класифікація лексичних одиниць у текстах про війну

Відомо, що інформаційне поле охоплює різні сфери життєдіяльності людини, але в певний період чільне місце в медіа займають публікації щодо актуальної для суспільства проблеми. Останнім часом у полі зору світових і вітчизняних ЗМІ постійно перебуває тема українсько-російської війни, що, безперечно, зумовлює науковий інтерес до мовленнєвої презентації цієї трагічної події.

Варто проаналізувати мову засобів масової інформації з точки зору впливу нової ситуації на розвиток, функціонування й добір мовних одиниць в інформаційному дискурсі. Значний пласт серед лексичних засобів у медіатекстах, присвячених висвітленню основних подій українсько-російської війни, складає *суспільно-політична* група слів і словосполучень, що, загалом, є визначальною рисою публіцистичного стилю.

За вживаністю, питомою вагою, концептуальною значимістю названих понять суспільно-політичні найменування займають центральне місце у ЗМІ, становлять ядро їхнього лексико-фразеологічного фонду.

Це і бойові дії з використанням сучасних технологій, і дипломатія, і геополітика, і економіка, і кіберсфера [75]. Остерігаючись несподіванок війни, газета готує свою аудиторію до турбулентності, волатильності та нестабільності [75]. До цього ще й додається критика британського прем'єр-міністра Ріші Сунака з метою переконати його не йти у фарватері побажань фінансових еліт [75].

У певному сенсі суспільно-політична лексика – це своєрідна термінологія публіцистики, невід'ємна частина інформативно-агітаційного лексикону, оскільки зміст останнього – насамперед суспільно-політична тематика. Широко вживаними в інформаційних повідомленнях є, зокрема, лексеми, що виражають важливі *ідеологічні поняття*.

У статтях, котрі публікуються в цьому виданні, присутня підтримка ідеї, що є офіційним політичним курсом України в умовах війни, про звільнення всіх без винятку українських територій [75]. У коментарях під постами на Medium присутні російська інформаційна контрпропаганда [75]. Росія... працює проти інтересів Заходу, при цьому не лише безпекових інтересів, а й інтересів економічних [75].

Kurs polityczny wskazuje na przygotowania Warszawy do wojny, w żadnym razie nie do wojny obronnej – powiedział minister obrony Białorusi [111].

Склад концептуальної лексики змінюється, але сама група залишається провідною, що визначає структуру словника ЗМІ, характер та напрямок їхньої діяльності. До особливостей суспільно-політичної лексики належить зрозумілість, доступність і, як правило, соціально-оцінний характер.

Концептуальна лексика відбиває суть, політичний зміст пережитого суспільством історичного моменту, її склад відповідно змінюється в той чи інший період, оскільки вона особливо сприйнятлива до соціальних впливів. Позначаючи поняття та явища, що близько стосуються життя, інтересів людей, суспільно-політична лексика підлягає соціально-ідеологічній диференціації, що відображає різні політичні, ідеологічні устремління тих чи інших верств, груп соціуму. У результаті в суспільно-політичних словах, насамперед концептуальних, розвивається оцінне забарвлення.

Конотація – «додаткові семантичні чи стилістичні відтінки, надані основному значенню; створюють емоційно-експресивне забарвлення висловлювання (урочистість, фамільярність тощо) [46, с.192]. Тому відповідне забарвлення з'являється як результат включення до семантичної структури слова додаткових елементів, що відображають оцінку названого предмета або явища.

У медійному дискурсі на тему війни, безперечно, широко представлена спеціальна лексика публіцистичного стилю. До прикладу:

Для американської *медійної компанії* CNN війна Росії проти України – привід насамперед для *телевізійних сюжетів, репортажів* [75]. *Редакції*

сайтів і телеканалів Маріуполя, найбільшого за кількістю населення міста області після окупованого Донецька, виїхали за межі області [65]. Корпорація CNN регулярно та оперативно висвітлює війну Росії проти України... [75].

Relacja z linii frontu, czyli dziennikarz na wojnie. W Ukrainie giną też oni [120].

Очевидно, що в мові ЗМІ, які висвітлюють головні події українсько-російської війни, переважає професійно-термінологічний лексикон військової сфери. У численних публікаціях на тему російської агресії найуживанішим словом на позначення жахливої трагедії українського народу є лексема *війна*.

Вікіпедія подає таке тлумачення: «складне суспільно-політичне явище, пов'язане з розв'язанням суперечностей між державами, народами, національними й соціальними групами з переходом до використання засобів збройної боротьби, що відбувається у формі бойових дій між їхніми збройними силами» [42].

Наведемо кілька прикладів:

Все частіше звучить запитання: «Як завершити війну швидше?» [75]

У листопаді ми дізналися, що 95% новин у стрічках онлайн-медіа Донеччини присвячені темі війни [64].

Niedziela, 8 października 2023 roku to 592. dzień wojny Rosji przeciwko Ukrainie [124].

Для позначення цього «складного суспільно-політичного явища» у мові ЗМІ функціонують й інші найменування, семантична близькість яких виявляється у відповідному контексті, як от: *бойові дії, вторгнення, російська агресія, фронт, українська битва, російська інвазія, російська навала // agresja, inwazja, wojna, walka, operacje bojowe*. Розглянемо приклади:

З початку повномасштабного вторгнення 24 лютого всі медіа, які працювали на території блокадного Маріуполя, повністю припинили свою роботу в місті [65]. Так, найчастіше – у 21% новин зі стрічки медіа – писали про бойові дії, події на фронті, поранених та загиблих з обох боків лінії

фронту [65]. Надто складна війна. **Українська битва** очима найвпливовіших світових ЗМІ [75]. Зрозуміло, що контентним редакторам платформи «Medium» ця проблема з початком російської **інвазії** стала зрозумілою [75]. Хоча протистояння **російській навалі** продовжується вже понад 8 місяців, інтерес провідних світових ЗМІ до України не вщухає [75].

Druga faza wojny toczyła się w okresie od kwietnia do lipca 2022 roku, ze szczególnym uwzględnieniem walk na południu i wschodzie Ukrainy [121].

Медійні дискурси, відповідно, насичені лексичними одиницями, що називають **окремі форми, етапи воєнного спротиву** українського народу. Наведемо кілька прикладів:

Постійно ворог знищує все, що можна використовувати для захисту наших позицій, для закріплення й оборони [73].

«Сьогодні є за що подякувати всім воїнам нашої 95-ї окремої бригади ДШВ. 3-тя штурмова – молодці, хлопці! Об'єднана штурмова бригада Національної поліції «Лють» – дякую! Всі три бригади відзначилися в боях на Бахмутському напрямку. Важливі успішні дії. 46-та окрема аеромобільна, 47-ма окрема механізована – дякую вам, воїни, за ваш рух уперед! 72-га окрема механізована бригада та 79-та окрема, ДШВ – дякую за надзвичайно міцний захист наших позицій!», – наголосив Зеленський [77].

Ukraina ma prawo do samoobrony [131].

У публікаціях ЗМІ, які висвітлюють хід війни, активно використовуються найменування **військової зброї, боєприпасів, амуніції**:

Щоб повністю виконати нормативи по стратегічним запасам з огляду на наявну кількість стрілецької зброї, оборонне відомство України має закупити та покласти на склад 64 мільярди патронів лише калібру 5,45 мм орієнтовною вартістю 27 мільярдів доларів

Окрема популярна тема серед блогерів та блогерок майданчика Medium – потенційна можливість використання Росією ядерної зброї. [68].

Ta broń została użyta m.in. podczas bombardowania teatru dramatycznego w Mariupolu, ostrzału Winnicy i mordowania ludności cywilnej w Buczycy [131].

Niemcy zwiększą produkcję **amunicji**, aby kontynuować wsparcie militarne dla Ukrainy [110].

Велику лексико-семантичну групу в інформаційних повідомленнях формують номінації осіб на позначення мужніх українських **воїнів**, які переважно вирізняються позитивною конотацією: *воїни – герої – захисники – оборонці – бійці – солдати – військові – герої // wojownicy, bojownicy, obrońcy, żołnierze, wojskowi, bohaterowie*. Проілюструємо прикладами:

*Наші воїни, які обороняються на Бахмутському напрямку, – справжні герої». Президент подякував усім, ... хто допомагає захисникам України і «робить усе, щоб наші **оборонці** мали якнайбільше зброї, далекобійної зброї, потужної зброї» [73]. В районі Мар'їнки Донецької області особливо ефективно діють **бійці** 79-ї окремої десантно-штурмової бригади [69].*

*Як і завжди, протягом дня отримував доповіді наших **військових**, керівників сектору оборони та безпеки [77]. На зустрічі були присутні **захисники** «Азовстали», які повернулися на батьківщину: командир окремого загону спеціального призначення Національної гвардії «Азов» Денис Прокопенко, його заступник Святослав Паламар, виконавч обов'язків командира 36-ї окремої бригади морської піхоти Сергій Волинський, старший офіцер «Азова» Олег Хоменко та командир 12-ї бригади Нацгвардії Денис Шлега [77].*

***Ukraińscy żołnierze** i cywil zakopują trumnę z ciałem ukraińskiego żołnierza, poległego w walkach w obwodzie donieckim [137].*

*Każda udana bitwa **ukraińskich bohaterów** o nasze niepodległe państwo zapewnia ochronę również dla polskiej [123].*

Серед назв осіб відзначаємо групу функційних найменувань людей, які задовольняють духовні потреби українських воїнів, як-от:

*У середині 90-х у суспільстві розпочалися дискусії навколо запровадження в ЗС України та інших військових формуваннях інституту військових капеланів. **Kapelan** та pod sobą nie jedną, ale kilka baz [102].*

Повертаються до вжитку в українському та польському медіапросторі *архаїзовані номени* на позначення осіб, активне функціонування яких пов'язане з попередніми історичними подіями. Так, «Великий тлумачний словник сучасної української мови» містить таке тлумачення слова *партизан* – «Один із перших прихильників якого-небудь руху, наряду», яке, відповідно, супроводжується приміткою «заст.» [42]. Наведемо наприклад:

Партизани кажуть, що навести удар по флоту росіян допомогли севастопольці [78].

Українscy partyzanci działają na terytoriach okupowanych przez rosję od pierwszego dnia wojny na pełną skalę w Ukrainie. Nowe wyczyny ukraińskich partyzantów: jak nasi bojownicy niszczą okupantów [113].

Окремо варто виокремити численні назви різних військових підрозділів та родів військ Збройних Сил України:

Президент Володимир Зеленський відзначив здобутки бійців 15-го полку Національної гвардії на Луганщині, а також бійців 79-ї окремої десантно-штурмової бригади, 5-го окремого штурмового полку та 80-ї окремої десантно-штурмової бригади на Донеччині [69].

29 груп розмінування Командування Сил підтримки Збройних Сил України щодня обстежують та очищують від небезпечних знахідок Київщину, Харківщину, Миколаївщину та Херсонщину [62].

Ośrodek analityczny potwierdził, że ukraińskie wojska odniosły w niedzielę i poniedziałek lokalne sukcesy w pobliżu miejscowości Robotyne i Mała Tokmaczka w obwodzie zaporoskim [105].

W trakcie walk o Bachmut żołnierze Gwardii Narodowej Ukrainy zestrzelili samolot Sił Powietrzno-Kosmicznych Federacji Rosyjskiej [144].

Лексеми на позначення військових звань також широко представлені в повідомленнях друкованих та інтернет-видань:

Полковник ЗСУ пояснив, чому звільнити Крим легше, ніж вийти на кордони 23 лютого [79].

Według wojskowych rosyjski bombowiec został wyeliminowany przez starszego żołnierza (starszy szeregowy – odpowiednik w WP) Maksyma Bahutę, który na początku wojny, 6 marca ubiegłego roku, jako pierwszy zestrzelił samolot wroga w obwodzie charkowskim [144].

Активно функціонують у мові ЗМІ назви державних і міжнародних організацій, осіб-високопосадовців. До прикладу:

*Зокрема, сьогодні **міністр** внутрішніх справ Ігор Клименко доповів щодо формування нових бригад «Гвардії наступу». Зеленський повідомив, що **прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан перебуває з візитом в Україні [77]. Україна та війна стали головною темою для медіа у 2022 році. Про це повідомляє **депутат** Ярослав Железняк [78]. Видання наполягає, що новий прем'єр-міністр країни Ріші Сунак, зможе вивести британську економіку з виру досить потужної інфляції... [85].***

Minister obrony Niemiec, Boris Pistorius, o Ukrainie w NATO: Warunki ustalimy po wojnie [109].

*Zgodna i nieprzejednana postawa naszych państw okazała się najskuteczniejszą bronią przed agresywnymi działaniami Rosji – mówiła **marszałek Sejmu Elżbieta Witek** podczas spotkania przewodniczących parlamentów Platformy Krymskiej w Zagrzebiu [104]. Реальності й достовірності описуванім журналістами подіям надають численні назви адміністративних одиниць і **місцевостей**, де відбуваються бойові дії:*

***На Донеччині** напружено, але вперше за рік доба – без постраждалих **цивільних**. На Лисичанському напрямку зафіксовано 10 прильотів по Торському і Зарічному **Лиманської громади** [74].*

*Під артилерійським вогнем опинилися близько 100 населених пунктів **Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької та Херсонської областей** [82].*

*Російський підводний човен отримав пошкодження від ракетного удару України по **Севастопольському судноремонтному заводу** [83].*

Ukraińskie siły mają być również gotowe na działania zaczepne, których poza **Donbasem** spodziewają się w rejonie **Sum, Charkowa** oraz **Zaporoża** [132].

26-letni rosyjski straszny sierżant o imieniu Jewgienij zginął w pierwszych dniach wojny w **okolicach Kijowa** [107].

Według informacji amerykańskiego Instytutu Studiów nad Wojną (ISW), Ukraińcy prowadzą działania w rejonie miasta **Bachmut**, a także w **obwodzie zaporoskim**, gdzie udało się im osiągnąć pewne kolejne sukcesy [106].

Відзначаємо в мові ЗМІ низку лексичних одиниць на позначення **Ворога / wroga** з виразною негативною конотацією. Ось кілька прикладів:

*Rosійські загарбники на Бахмутському напрямку у Донецькій області знищують усе... [73] ...Бійці 79-ї окремої десантно-штурмової бригади...щодня й щоночі стримують атаки ворога [69] ...роль у притягненні до відповідальності **російських злочинців** [67]. І я хочу наголосити: йдеться... про вище політичне та військове керівництво **держави-терориста** [67] ...Вони «не лише захищають наші позиції, а й так нищать ворога, що реально обмежують наступальні можливості **окупанта** на конкретному напрямку» [69] В американській розвідці схиляються до думки, що російський **диктатор** Владімір Путін готується до довготривалої війни проти України [80].*

***Przestępcy są uniewinniani, a sprzeciwiający się zbrodniom i wojnie w Ukrainie – karani** [118].*

*«Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje **Federację Rosyjską za państwo wspierające terroryzm i stosujące środki terroru**» – głosi treść uchwały podjętej przez Sejm w środę, 14 grudnia [128].*

*Władimir Putin traktuje żołnierzy jak **mięso armatnie** [136].*

***Rosjanie** ostrzeliwali miasto Mikołajów [136].*

*Polska aktywnie wspiera Ukrainę w wojnie z Rosją: zbiera pomoc humanitarną, udziela schronienia ukraińskim przesiedleńcom, nakłada sankcje na Federację Rosyjską i uznaje działania **okupantów** za **ludobójstwo** narodu ukraińskiego [140].*

Багато публікацій у медіа повідомляють про численні кримінальні злочини, які вчиняють загарбники на окупованих територіях. Відповідно такі тексти насичені *юридичною / prawniczą* лексикою та фразеологізованими сполуками. Розглянемо кілька прикладів:

Але дати відповідь на російські злочини в умовах цієї агресії саме в площині верховенства права й саме силою міжнародного суду – це те, що буде однією з гарантій довготривалої майбутньої безпеки як українців, так і інших народів. Геноцидна політика Росії проти нашого народу обов'язково матиме невідворотні юридичні наслідки... [65]. Провів кілька підготовчих зустрічей у контексті подальших санкційних кроків нашої держави [66].

Po wybuchu niesprowokowanej, pełnowymiarowej wojny przeciwko Ukrainie rosyjski prezydent Władimir Putin stał się dziś głównym zbrodniarzem wojennym i musi stanąć przed trybunałem międzynarodowym [98].

W reakcji na wojnę napastniczą Rosji wobec Ukrainy UE nałożyła na Rosję bezprecedensowe, szeroko zakrojone sankcje [127].

В інформаційних повідомленнях про військові дії в Україні активно функціонує *іншомовна* лексика, яка використовується на позначення різних понять із військової, соціальної, економічної, ІТ-сфери тощо. Наприклад:

Висвітлення боїв під Гостомелем на початковій стадії війни набули значного резонансу. Для онлайн-версії CNN важать лише ключові новини війни [75]. Головним інформаційним наративом редакції CNN є фокус на тому, що Росія – вкрай небезпечна країна... [85]. Так, алгоритми блог-платформи Medium нещодавно винесли в топ-переглядів пост військового експерта Веса О'Доннелла про участь іранських дронів у руйнуванні української житлової, логістичної, енергетичної інфраструктури [75]. Особливу увагу приділяємо таким російським злочинам, як депортація наших людей... [67].

Deportacji dzieci sprzyja uproszczony proces adopcji: od marca 2022 r. w Rosji sformułowano szereg przepisów dotyczących paszportyzacji osieroconych dzieci z tymczasowo okupowanych terytoriów Ukrainy. W tak zwanych centrach

wsparcia wychowania w rodzinie poszukuje się dla deportowanych dzieci nowych rodziców, a dla potencjalnych kandydatów organizowane są kursy ideologicznego wychowania [141].

Zniszczenia infrastruktury energetycznej Ukrainy w wyniku rosyjskich ostrzałów osiągnęły punkt krytyczny [143].

Окрім нормативної лексики, що є основою літературної мови, відзначаємо в медійному дискурсі на тему українсько-російської війни розмовно-забарвлені **експресиви**, як-от:

*На Лисичанському напрямку зафіксовано 10 **прильотів** по Торському і Зарічному Лиманській громаді [74]. А ще, для британських **медіа** в принципі типово регулярно наголошувати на тому, що у «розрушенні» війни все ж залишити місце для дипломатії та перемовин [79].*

*Policja zidentyfikowała mężczyznę, który sfilmował **przylot** rosyjskiej rakiety do Krzywego Rogu [116].*

Яскравим свідченням процесу демократизації мови сучасних ЗМІ є функціонування в інформаційних повідомленнях лексики різної стилістичної забарвленості для актуалізації значення. Ось приклади:

*Бо очевидно, що це безпідставне, **звіряче й жахливе** вторгнення до суверенної держави. Дії російських збройних сил **шокують і жахають** [84].*

Нове слово, зазвичай, відбиває зміни, які відбуваються в суспільному житті. У зв'язку з воєнними подіями в медіакомунікації фіксуємо цікаві **новотвори**, які виникли на основі автоматичного перекладу міжмовних омонімів, які мають абсолютно різні значення в двох мовах. Так, російське слово «хлопок» українською перекладається «бавовна», а «хлопок/хлопки» – в українській мові означає «оплески». Російська влада та пропаганда категорично рекомендує називати вибухи «хлопками». Звідси й іронічна семантична контамінація, що трансформувалася в експресивно марковану лексему, яка активно функціонує в українських і польських ЗМІ.

Важливо зазначити, що лише в конкретному контексті такі лексичні одиниці набувають відповідного значення й забарвлення. До прикладу:

«Пухнасте і непосидюче. Вночі **Бавовнятко** тихенько приходить на бази окупантів, склади, аеродроми, нафтопереробні заводи та інші місця, заповнені легкозаймистими предметами, і починає там бавитися з вогнем», – йдеться у повідомленні [59].

Pomyłka automatycznego tłumacza, który źle przetłumaczył rosyjskie słowo «huk», okazała się strzałem w dziesiątkę. Ukraina pokochała «bawelnę» [94].

Окремо варто виокремити численні новітні фразеологізовані сполуки, неофразеологізми часів українсько-російської війни: *зробити жест доброї волі, відправити на концерт Кобзона, негативно народитися, услід за російським кораблем, коктейль молотова* тощо. Проілюструємо прикладами:

Шириться інфа, що колаборант з окупованого Великого Бурлука Євген Юнаков в результаті «бавовни» (вибуху, – Ред.) в його машині зробив жест доброї волі й негативно народився [90].

*Цибульська розповіла, як українцям **відправити** окупантів на концерт до Кобзона [89].*

*Один з найбільш доступних способів зупинити російський танк чи БМП – скористатися «**коктейлем Молотова** [92].*

*«Упевнений, що високий професіоналізм воїнів українського флоту та уміле володіння сучасним озброєнням і військовою технікою, які ви вже продемонстрували усьому світові, гарантовано **відправлять услід за «російським кораблем»** решту корабельного складу російського агресора», – зазначив Зеленський [68].*

***Zapalić papierosa** (ukr. zakuryty) – UA: ironiczny synonim celnego ostrzału rosyjskiego obiektu przez ukraińską artylerię. Wziął się z pojawiających się mediach rosyjskich relacji, w których pożary i wybuchy w pobliżu linii frontu były przedstawiane jako efekt nieostrożnego obchodzenia się z ogniem. Wykorzystał to Wołodymyr Zelenski, który w jednym ze swoich wystąpień wezwał Rosjan, żeby «nie palili tam, gdzie już trafiło, ale palili tam, gdzie jeszcze nie trafiło» [129].*

*Prawdziwy autor frazy «**rosyjski okręcie wojenny, idź w ch*j**» został celowo ukryty [126].*

Таким чином, лексика публіцистичного стилю загалом вирізняється тематичним розмаїттям і стилістичним багатством. Ці ж ознаки притаманні й мові ЗМІ, тобто всьому корпусу текстів, які продукуються й розповсюджуються засобами масової інформації. Варто зазначити, що відбір вербального матеріалу визначається темою повідомлення.

Дослідження ілюстративного матеріалу показало, що ядро лексику медіатекстів формують слова на позначення суспільно-політичних понять і явищ.

У повідомленнях про українсько-російську війну, очевидно, переважають лексичні одиниці з професійно-військової сфери.

Тема російської агресії та численних злочинів окупантів у публікаціях висвітлюється з використанням офіційно-ділової, а саме, юридичної лексики.

Серед пластів загальноживаної, нейтральної лексики можемо виокремити групи стилістично забарвлених одиниць, зокрема, й розмовно-забарвлені експресиви.

Необхідно акцентувати на функціонуванні в медіапросторі новітніх фразеологізованих сполук, які з'явилися у часи українсько-російської війни.

Численний корпус лексичних одиниць в українських і польських медійних текстах про війну активно поповнюється словотвірними інноваціями. Тому доцільним буде ґрунтовне вивчення структурно-стилістичних особливостей таких новотворів у наступному параграфі.

2.2. Структурно-стилістичні особливості новотворів

Словотвірні ресурси мови мають значний потенціал у досягненні завдань вербального інформативного впливу. Деякі дериваційні елементи мають облігаторну оцінність і містять марковані компоненти експресивності, інші мають потенціал оцінки, яка реалізується в конкретній комунікативній ситуації.

Новотвори з маркованими емоційно-експресивними суфіксами, що узуально виражають пестливість, згрубілість, схвалення тощо, детермінують конотативну спрямованість висловлювання.

У системі мовних засобів, які використовуються в медійних текстах для відповідної оцінки інформації, широко представлені *назви осіб*. Це природно, оскільки в медіадискурсі про воєнні дії саме *номени* для позначення захисника чи ворога є вихідним пунктом актуалізації повідомлення. У сучасних ЗМІ сформувалася численна група емоційно-експресивних назв для позначення загарбників, у зв'язку з чим з'явилася необхідність створення спеціальних тлумачних словників (зокрема, для англomовних) [58]. Наведемо приклад:

«Рашист (Rashist). Зневажливе слово, яке українці використовують для опису росіян. Воно поєднує слова «росіянин», «расист» та «фашист». Воно використовувалося й до вторгнення 24 лютого, але останні місяці стало особливо популярним. І особливо воно актуальне як відповідь на безпідставне виправдання Путіним своєї війни тим, що він денацифікує Україну» [58].

Подібні інновації в медійних джерелах сьогодні виконують такі важливі функції мови, як емоційно-оцінну, комунікативну, експресивну (емотивну), апелятивну (впливу на адресата). Тому провідні мовознавці, цілком справедливо прирівнюють мову до зброї й відзначають, що з відверто глузлигим і саркастичним відтінком показують ставлення українського народу до російських агресорів. Наприклад:

Збірний образ російських загарбників характеризують такі новотвори, як «фашики», «рашики», «рашисти», кидирки (кадирівці), а от білоруських військових, що підтримують збройну агресію Росії, найчастіше називають «лукашисти» [71].

Białoruś nową ziemią obiecaną? Łukaszysta wpadł na kuriozalny pomysł. [95].

Наведені суфіксальні деривати утворені від іменної основи за допомогою словотвірних формантів *-ик, -ист, -к, -ів, -ець*, які є також виразно маркованими засобами вираження експресії та різного ступеню зневаги, осуду.

Зібраний ілюстративний матеріал показує, що серед найменувань особи в мас-медіа поширеними є фемінітиви. До прикладу:

Також директорка розвідки зазначила, що Росія, найімовірніше, не зможе підтримувати навіть той скромний рівень наступальних операцій в Україні [80]. Окрема популярна тема серед блогерів та блогерок майданчика.

SpaceX podjął kroki, by uniemożliwić ukraińskim wojskom wykorzystanie internetu satelitarnego Starlink do kontrolowania dronów w regionie podczas wojny Ukrainy z Rosją. Gwynne Shotwell, prezeska i dyrektorka operacyjna SpaceX, powiedziała, że satelitarna usługa internetowa Starlink «nigdy nie miała być używana jako broń» [101].

Донедавна дериваційні неологізми з афіксом *-к(а)* розглядались як такі, що мають розмовний відтінок. Але активне функціонування в усіх сферах суспільного життя, зокрема і в засобах масової інформації, демонструє втрату цього відтінку розмовності й перехід до розряду стилістично нейтральних лексичних засобів. Тому фемінітиви, як бачимо, широко використовуються й в інших функціональних стилях мови.

Більшість інновацій реалізують відтінок новизни саме в тексті, а також зумовлені ситуацією, розвитком описуваних подій. Так, дещо нове значення у ЗМІ отримала суфіксальна лексема **натівець** (людина, яка не дотримується своїх обіцянок), що пояснюється тривалим вирішенням питання про вступ України до НАТО. Ось приклад:

Ти обіцяв взяти парасольку, щоб закрити мене від дощу, і не взяв її! Ти натівець! [58].

Фіксуємо в українських і польських медіатекстах іменникові новотвори із суфіксом *-ізаці(я)* на позначення абстрактних понять, як-от:

Провал «могілізації» та неспроможність забезпечити армію всім необхідним призведе до зміни існуючого режиму в росії [77].

Rosja nie widzi miejsca dla Ukrainy na mapie Europy. Celem jest podbicie, całkowita rusyfikacja i wytarcie tożsamości ukraińskiej [115].

Широко вживаними в українському медійному просторі є сьогодні універбати типу: гуманітарка, соціалка, санітарка тощо. «Слова-універбати – одиниці мови, які вживаються, в основному, в розмовному і розмовно-професійному мовленні, виникли в результаті компресивного словотворення. Формально мотивуються прикметниками, а семантично – словосполученнями» [42]. Наведемо приклад:

У Львові зникла гуманітарка з США на 34 мільйони [86].

Ілюстративний матеріал із польських ЗМІ такого способу словотворення (універбація, семантична конденсація, семантична компресія, згортання найменувань, стягнення, еліпсис) не демонструє. До прикладу: гуманітарка → *potoc humanitarna*.

Podstawowym celem pomocy humanitarnej jest ratowanie życia oraz zapewnienie poszanowania godności ludzkiej osobom zagrożonym lub dotkniętym skutkami katastrof zarówno naturalnych, jak i tych wywołanych działalnością człowieka [117].

Зібраний матеріал свідчить, що в медіатекстах про війну активно функціонують іменникові деривати з абстрактним значенням, утворені, зокрема, і за допомогою іншомовних префіксальних морфем. Такі інновації фіксуємо в українських і польських джерелах. Вони, безперечно, є виразною ознакою публіцистичного стилю. Наведемо приклади:

У коментарях під постами на Medium присутні російська інформаційна контрпропаганда [85]. Слід чекати, що майданчик вживатиме заходів для блокування російської пропаганди, дезінформації та маніпуляцій [75]. 24 лютого у своєму зверненні про початок «спеціальної воєнної операції» владімір путін заявив, що він прагне «демлітаризації та денацифікації» України, але не пояснив, що саме мав на увазі [63]. Так,

алгоритми **блог-платформи** Medium нещодавно винесли в **top-переглядів** пост військового експерта Веса О'Доннелла [75] Часом можна прочитати, як людина з дуже доброю англійською чомусь захищає інтереси, наприклад, **квазі-утворення** «ДНР» [75].

*Plan Kremla: **deukrainizacja**, czyli Europa bez Ukrainy. Rosja nie widzi miejsca dla Ukrainy na mapie Europy* [115].

***Dezinformacja** stała się istotnym narzędziem wykorzystywanym do wywierania wpływu społecznego* [100].

*Putin mówi o «**denazyfikacji i demilitaryzacji**» Ukrainy. Co to oznacza* [119].

Небагато дериватів, утворених префіксально-суфіксальним способом, фіксуємо в публікаціях про події українсько-російської війни. Ось приклад:

*Останнім часом росіяни систематично обстрілюють **прикордоння*** [88].

Поширеними в інформаційних повідомленнях про хід бойових дій є безсуфіксальні новотвори. Зокрема, **віддієслівні** лексеми, утворені таким різновидом морфологічного способу, краще передають динаміку події, вирізняються компактністю словоформи, хоча й дещо зниженим розмовно-діловим відтінком. До прикладу:

*Привертають найбільше уваги події, що значно впливають на ймовірний розвиток війни, а це – **наступ** на українські населені пункти... [84]. Зранку двічі під **обстріл** потрапила Авдіївка... [84]. Але навіть тоді я думав про можливість **нападу** суто на Донеччину... [84].*

*Charków znów pod **obstrzałem** rakietowym* [96].

Відзначаємо в мові сучасних інформаційних видань активне функціонування іменникових **юкстапозитів** (кількоасновні складні слова, утворені шляхом складання слів або словоформ) [46]. Такі композити називають особою за родом діяльності або приналежності до певної соціальної групи, а також поняття соціальної, військової, побутової сфери тощо. Ось кілька прикладів:

Того ж дня *прессекретар* Дмитрій Пєсков уточнив: «денацифікація» означає, що в ідеалі потрібно визволити Україну від нацистів [63].

Тож у прикордонних населених пунктах на деякий час можливі перебої з *електропостачанням* [72]. Тут діють ефективні пошукові алгоритми, тому навіть *блогери-початківці* часом досить легко отримують доступ до досить широкої аудиторії, зокрема аудиторії англомовної [75]. йдеться не лише про виконавців, а й про вище політичне та військове керівництво *держави-терориста* [67]. Але навіть тоді я думав про можливість нападу суто на Донеччину й дестабілізацію країни *кібератаками* [84].

Cyberataki są częścią współczesnych działań wojennych. W wojnie Rosji z Ukrainą służą demoralizacji i dezinformacji, ale mają też wpływ na jej przebieg [138].

Orkostan wystrzelał się już mocno ze wszystkiego. Polska aktywnie wspiera Ukrainę w wojnie z Rosją: zbiera pomoc humanitarną, udziela schronienia ukraińskim przesiedleńcom, nakłada sankcje na Federację Rosyjską i uznaje działania okupantów za ludobójstwo narodu ukraińskiego [140].

Часто вживаною у медіа є потенційна неолексема *бандеромобіль*, створена за продуктивною моделлю сучасної мови, як-от: *електромобіль*. Дериват вирізняється смисловою глибиною та нищівним іронічним підтекстом, які мотивовані значенням основного компонента в його структурі – іменем Степана Бандери.

У Львові міністр оборони Олексій Резніков 7 вересня вручив нагороду «За сприяння Збройним силам України» волонтеру та лідеру проєкту «*Бандеромобіль*» Роману Гапачило, який є відомим українським гумористом та засновником проєкту «*Наші без раші*» [70].

Наведений дериваційний неологізм став доволі популярним у ЗМІ, так що виникла необхідність подати його тлумачення у відповідних лексикографічних джерелах:

Banderomobil – RU: uzbrojony samochód terenowy używany przez ukraińskich wojskowych. Określenie nawiązujące do nazwiska Stepana Bandery

użyte przez rzecznika rosyjskiego MON Igora Konaszenkova i wyśmiewane w UA >banderowcy [129].

Шляхом складання слів або словоформ, як свідчить аналіз фактичного матеріалу, утворені й прикметники, широко вживані в інформаційних повідомленнях. Наведемо кілька прикладів:

*Минула доба для Донецької області була першою з початку **повномасштабної** війни, коли не постраждала жодна цивільна людина, хоча область зазнавала інтенсивних обстрілів [74]. Трохи раніше ввечері в Сумській області працювали сили **протиповітряної** оборони [88]. В американській розвідці схиляються до думки, що російський диктатор готується до **довготривалої** війни проти України [80].*

*Вночі Бавовнятко тихенько приходять на бази окупантів, склади ... та інші місця, заповнені **легкозаймистими** предметами, і починає там бавитися з вогнем [59].*

У медіатекстах досліджуваної тематики нерідко використовуються аббревіатури різних типів, більш короткі в порівнянні з вихідними структурами, що, безперечно, сприяє стислості мовлення. Частотними в сучасних ЗМІ є аббревіатури, утворені способом об'єднання скорочених і повних основ. Функціонують вони здебільшого як назви конкретних реалій, а також осіб за приналежністю до певної соціально-вікової групи, як-от:

*В окупованому Маріуполі Донецької області російські загарбники схиляють місцевих жителів обладнувати їхні позиції навколо міста за **продпайки**, а в окупованому Мелітополі Запорізької області – хочуть привести до присяги так званих «**юнармійців**». ...У Маріуполі окупанти змушують людей обладнувати позиції за продпайки – **Геништаб** [87].*

*Ukraińcy prowadzą **kontrofensywę** w okolicach Iziumi, by odciągnąć Rosjan od Słowiańska i zakłócić ich linię zaopatrzenia [133].*

Характерним для мови засобів масової комунікації є широке використання буквених аббревіатур. Помітну активізацію таких новотворів відзначаємо і в медіатекстах про українсько-російську війну. До прикладу:

На Донецькому напрямку вночі росіяни завдали ракетного удару по Мемрику Новогродівської ТГ (територіальної громади) – пошкодили 3 будинки [74]. Снаряди влучили на територію трьох вулиць та на околиці АКХЗ [74]. Академія військових наук (АМН) підпорядковується безпосередньо Народно-визвольній армії [72]. Часом можна прочитати, як людина з дуже доброю англійською чомусь захищає інтереси, наприклад, квазі-утворення «ДНР» [85].

W marcu 2022 roku donieckie MSZ przedstawiło wizytę chińskiego korespondenta wojennego, który przyjechał relacjonować «operację wojskową wyzwolenia DRL». Skupiono się przy tym na przedstawieniu jego doświadczeń z wizyty w Mariupolu, gdzie osobiście miał rozmawiać z mieszkańcami ukraińskiego miasta. Jak podkreślają separatyści, chiński korespondent dowiedział się, że to ukraińskie siły ostrzeliwują infrastrukturę cywilną oraz nie pozwalają ludności cywilnej opuścić korytarzami humanitarnymi «wyzwalanego» miasta [122].

Серед **прикметникових** новотворів у медіатекстах, як свідчить фактичний матеріал і спостереження науковців [23], переважають префіксальні утворення. До продуктивних належать, зокрема, такі українські форманти (про-, проти-). Проілюструємо прикладами:

Проукраїнські фінансові наративи WSJ – суттєва частина міжнародної медійної підтримки на користь перемоги Україні у війні [75]. Позиція видання – відверто **проукраїнська**, і цьому є пояснення [75]. Трохи раніше ввечері в Сумській області працювали сили **протиповітряної** оборони – тоді люди також чули «звуки вибухів» [88].

USA przekazują Ukrainie amunicję kasetową i **przeciwlotniczą** oraz pociski do HIMARS [134].

Активний процес творення **дієслівних** неолексем у медійному просторі відзначають у своїх працях дослідники сучасної мови. Наприклад, Оксана Кріт у статті «Влучнослови російсько-української війни» наводить досить яскраві приклади: «Синонімічний ряд в українців найбільший до слова «бити» ...За час російсько-української війни поповнився щонайменше п'ятьма

новими колоритними дієсловами: *відбайрактарити, відчорнобайти, відджавелінити, відкобзонити, віддвохсотити*. Якщо перші три мають значення «знищити в певний спосіб ворожу техніку», то четверте й п'яте стосуються людей і означають «відправити рашистських загарбників на той світ» [61].

У польській мові ці лексеми виступають з іншим значенням: «*Czornobaić*» – *powtarzać coś głupiego*, «*szojgować*» – *prezentować nieuzasadniony optymizm* [99].

Тарас Кремінь у своїй роботі «Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни» акцентує увагу на дієслівних інноваціях із префіксом *за-*. Наведемо цитату:

«На позначення ліквідації окупантів вживають оригінальні неологізми. «Забайрактарити» – спалити ворожу техніку з використанням відомих літальних апаратів. Принагідно варті уваги слова «заенлоїти», «застінгерити», «заджавелінити», котрі, аналогічно відповідаючи наслідкам знищення окупантів з відомих керованих ракет, зенітно-ракетних комплексів чи протитанкових ракетних комплексів, могли би бути використаними також» [76].

Відзначаємо в медійному просторі функціонування дієслівних неолексем із формантом *на-*. До прикладу:

Ми наволонтерили ядерні боєголовки. Хтось знає, як відправляти на фронт і чи працює на Донбасі Нова Пошта? («наволонтерити» означає знайти щось потрібне навіть з-під землі) [64].

Поповнення лексики інформаційних повідомлень про українсько-російську війну відбувається й іншими, неморфологічними способами. Фіксуємо, зокрема, певну кількість *субстантивів*, утворених шляхом переходу слів з інших частин мови (*морфолого-синтаксичним способом*). Розглянемо кілька прикладів:

Попередня доба стала першою з 24 лютого 2022 року, коли на Донеччині не постраждало жодного цивільного [74]. Тож у прикордонних

населених пунктах на деякий час можливі перебої з електропостачанням. Попередньо: *постраждалих* немає [80]. Ми прогнозуємо, що цього року російські *військові* не відновляться настільки, щоб здобути значні територіальні здобутки [80].

Надзвичайно поширеним у медіапросторі є дериваційний неологізм «*їхтамнет*», утворений лексико-синтаксичним способом. До активного вжитку словотвірна інновація ввійшла ще 2014 року, коли російські окупанти захопили Крим, але заперечували свою присутність там. Відтоді слово активно використовується для влучної характеристики лицемірних загарбників, як-от:

А керівництво їхньої країни, відрядивши «гарматне м'ясо» у вир кривавого конфлікту, ганебно заявляє, що «там їх немає» – «їхтамнет» [91].

Отже, у публікаціях ЗМІ найбільше фіксуємо іменникових дериватів, утворених морфологічним суфіксальним способом. Зазвичай такі неолексеми в медіатексті є виразно маркованими засобами вираження експресії та різного ступеню зневаги, осуду.

Відзначаємо активний процес творення дієслівних неолексем у медійному просторі, які переважно функціонують як образні синоніми зі значенням «нищити ворога».

Серед найменувань особи в мас-медіа поширеними є фемінітиви, що є відображенням сучасних тенденцій розвитку мови.

Широко представлені в ЗМІ універбати, а також іменникові неологізми з іншомовними префіксами на позначення актуальних для воєнного часу процесів і явищ.

Активно функціонують безсуфіксальні віддієслівні новотвори для відтворення динаміки подій, хоча й з дещо зниженим розмовно-діловим відтінком.

Достатньо поширеними в медіатекстах, що висвітлюють події українсько-російської війни, є юкстапозити.

2.3. Граматичні особливості медіатекстів

Стандартно-інформативні засоби, які використовуються в медійних текстах про українсько-російську війну, можуть бути схарактеризовані також і на рівні морфології та синтаксису.

В аспекті частиномовної приналежності лексичних одиниць, що функціонують у повідомленнях ЗМІ, найчисленнішу групу складають іменники. Це зумовлено специфічною семантико-функціональною природою одиниць, які належать до лексико-граматичного розряду іменників, – виконувати номінативну роль.

Варто відзначити, в першу чергу, номени на позначення суспільно-політичних понять (головна ознака публіцистичного стилю), до прикладу:

контрпропаганда, ідеї, еліти, безпека, дискусія, суспільство, патріотизм, парламент, дипломатія, геополітика, криза, економіка, компроміс, адміністрація тощо.

В окрему групу можемо виокремити так звані іменники-*газетизми* – слова книжних стилів з абстрактним значенням. Такі одиниці широко функціонують у засобах масової інформації та майже не вживаються в інших сферах: *втілення, одностайність, досягнення, вторгнення, згуртованість, випробування* тощо.

Wszyscy liczymy na to, że duże organizacje przejmą tę «palczkę» i wypełnią lukę po tym spontanicznym ruchu z naszego kraju, w którym uczestniczyło wielu naszych obywateli, którzy od początku wspierają w tych trudnych momentach naród ukraiński [130].

Головною функцією іменників, як відомо, є найменування особи (за родом занять, функціоналом, характерними ознаками, національною приналежністю тощо). Але майже в кожному інформаційному тексті є різні групи *онімів* (переважно, антропоніми й топоніми). Проілюструємо прикладами:

Ярослав Железняк вважає, що план ворога провалився. На россії вважали, що за війну в Україні забудуть за півроку [66].

Putin kazał Łukaszence oddać wszystkie zapasy amunicji z Białorusi. Orkostan wystrzelał się już mocno ze wszystkiego. Pretekst o ew. powstaniu daje kartoflanemu możliwość odmowy Putlerowi [95].

Словотвірні інновації, творення яких помітно активізувалося в друкованих та онлайн-публікаціях на воєнну тематику, також поповнюють головню клас іменників: *бавовнятко, бандеромобіль, рашист, лукашист, їхтамнет* тощо.

Для підкреслення семантики збірності у ЗМІ використовують граматичні форми однини в значенні множини. Глибинне значення таких іменників розкривається лише в контексті, до прикладу:

Найімовірніше, цивілізований демократичний західний світ здебільшого вболіває за перемогу України [84].

Дослідження медіа простору показало, що з 1 мільярда годин, які аудиторія витратила на їх читання, 278 мільйонів годин охопила тема «Україна та війна» [66].

Ознакою публіцистичного стилю є часто вживані форми родового відмінка іменників у структурі словосполучення, у чому нас переконує аналіз фактичного матеріалу. Наприклад:

Швидкість реагування, після завершення режиму, на сторінках американських газет, частина заморожених активів, ключові новини війни, доступ до широкої аудиторії, руйнування інфраструктури тощо.

Значення узагальнення, збірності підсилюють у медіатекстах займенники *всякий, кожний*, а також прислівники *завжди, ніколи, всюди* тощо. Ось кілька прикладів:

Ефективно діють бійці 79-ї окремої десантно-штурмової бригади, які щодня й щоночі стримують атаки ворога [69] ...Є люди, просто пристосуванці, і вони не зрозуміли, що журналіст ніколи не мав би бути обслугою для влади [65].

Każdy z was ma udział w szczęściu ludzi, do których wasza pomoc dociera [130].

Щодо функціонування прикметників у медіасфері, то варто відзначити очевидне домінування відносних над іншими розрядами прикметників, що пояснюється їхньою семантикою: «виражати ознаку предмета не безпосередньо, а через відношення до інших предметів, до дії чи обставини». Достовірність інформації посилюється саме через відповідні зв'язки з реаліями, подіями, властивостями, простором, часом тощо [46]. Проілюструємо прикладами:

*Наближаємося до відкриття українського офісу Міжнародного кримінального суду [67]. Енергетична криза, продовольча криза, інфляційна криза [75]. А тому експорт української аграрної продукції та перепони для нього отримують на **тутешніх** сторінках досить детальне висвітлення [75].*

*Jest liderką stowarzyszenia Euromajdan-Warszawa, które organizuje kampanie informacyjne, a także wysyła **pomoc humanitarną i sprzęt wojskowy** do Ukrainy [140].*

Форми вищого та найвищого ступенів порівняння прикметника вживаються в медіатекстах значно рідше, хоча є важливим засобом вираження експресії, високої оцінки. Розглянемо приклади:

*Україні потрібна не лише військова допомога, а й допомога економічна – значно **суттєвіша** за ту, яку Київ отримує зараз [75] ...росіяни заслуговують **меншої** довіри, ніж українці. <https://ukrainer.net/hulliver-krehh/>*

Sytuacja tam jest coraz trudniejsza.. Nic się nie poprawia, jest coraz gorzej [130].

Серед морфологічних ознак медіадискурсу спостерігаємо широке функціонування дієслівних форм, оскільки вони є важливим елементом предикативної одиниці. Зокрема, у повідомленнях про події українсько-російської війни поширеними є імперативні форми. Дієслова наказового способу, інфінітив та, рідше, інші дієслівні форми сприяють реалізації

головних завдань ЗМІ – викликати інтерес до інформації, впливати на потенційну аудиторію, формувати певну думку, давати оцінку. Наведемо приклади:

Це було абсолютно неспровоковане вторгнення, і це те, проти чого всі повинні об'єднатись і боротися. Бути об'єктивним – означає визнати факт, що... росіяни брешуть набагато частіше [84].

Варто також акцентувати на експресивному використанні в медійному мовленні форм дієслова теперішнього часу в описах подій минулого: цим автор намагається підкреслити типовість, повторюваність ситуації. Зміст висловлювання розкривається в контексті. До прикладу:

Так, найчастіше – у 21% новин зі стрічки медіа – писали про бойові дії, події на фронті... А 6,5% новин у стрічці висвітлюють кримінальну складову – воєнні злочини, колабораціонізм, злочинне недбальство, зловживання на посаді [65].

У попередньому параграфі ми відзначали активне функціонування в ЗМІ віддієслівних новотворів, утворених безсуфіксальним способом: *наступ, обстріл, напад* тощо. У той же час необхідно звернути увагу на використання в медіапросторі відіменних дієслів. Ось приклади:

Дії російських збройних сил шокують і жахають [84].

Поширеними в друкованих та онлайн-виданнях є так звані газетні кліше, тобто усталені вирази, словосполучення, навіть цілі речення. Проілюструємо прикладами:

стратегічні інтереси, наступальна операція, джерела постачання, людські резерви, мирний план, військовий експерт, трудова діяльність, населений пункт, військова адміністрація, притягнення до відповідальності, юридичні наслідки, політичне та військове керівництво тощо.

Синтаксична організація медіатекстів вирізняється правильністю, чіткістю, простотою. У публікаціях головно використовується монологічне мовлення (переважно в аналітичних статтях), рідше – діалог (в інтерв'ю). Відзначаємо й значну кількість речень з прямою мовою, до прикладу:

Джерело: голова Донецької обласної військової адміністрації Павло Кириленко

Пряма мова: «Попередня доба стала першою з 24 лютого 2022 року, коли на Донеччині не постраждало жодного цивільного. Але ситуація залишається напруженою» [74].

Пряма мова: «Геноцидна політика Росії проти нашого народу обов'язково матиме невідворотні юридичні наслідки для всіх, хто задумав, затвердив і реалізовує таку політику» [67].

Серед головних синтаксичних засобів у мові ЗМІ, якими майстерно послуговуються журналісти, варто виокремити різні прийоми синтаксичної експресії. По-перше, це **інверсія**, зворотний порядок розташування членів речення, наприклад:

Тут діють ефективні пошукові алгоритми... У коментарях під постами на Medium присутня російська інформаційна контрпропаганда. Але є й заспокійливі матеріали на цю тему [75]. В районі Мар'їнки Донецької області особливо ефективно діють бійці 79-ї окремої десантно-штурмової бригади... [69].

Ілюстративний матеріал свідчить, що арсенал виражальних засобів мовлення в медійних текстах значно поповнюється й іншими синтаксичними структурами, які виражають певні модально-логічні значення. Серед таких конструкцій варто відзначити **незакінчені речення**:

Ярослав Железняк вважає, що план ворога провалився. На росії вважали, що за війну в Україні забудуть за півроку. Але не так сталося, як гадалося... [66].

Важливою в публікаціях є також і роль **риторичних** питань, основна функція яких полягає в спонуканні читача з'ясувати реальність описуваного факту, явища. До прикладу:

Їхні тези такі: «В Донецьку жодного вчителя не покарали, Крим за вісім років ніхто не повернув, то про що ви нам розповідаєте?» [65].

Речення *спонукальної модальності* в тексті новинного повідомлення часто виражає прохання, заклик до адресата, вимогу до виконання певних дій. У структурі таких речень, зазвичай, функціонують форми інфінітиву, а сама конструкція набуває окличної інтонації. Наведемо приклади:

«Не дав мені померти фізично та морально син. Це він казав мені: «Мамо, треба жити!» [65] «...І мені дуже хочеться, щоб інформація також допомогла перемогти в цій війні!» [65].

Саме тому «наволонтерити» означає знайти щось потрібне навіть з-під землі. Бо ж воно потрібне нашим хлопцям-воїнам! [64].

Досить поширеними у заголовках публікацій є *речення з називним відмінком уявлення*. Ізольована форма називного відмінка визначає тему тексту й привертає особливу увагу до предмету висловлювання, а також викликає відповідні почуття, емоції в читача. Розглянемо приклади:

«Денацифікація» України. Чого ж насправді хоче Путін [63].

«Рашка», «русня», «ер-ефія», «оркостан». Чому українці дають глузливі назви Росії і росіянам та що вони означають? [81].

Як приготувати «коктейль Молотова». Рецепт дня [92].

У медіатекстах представлені різні типи *односкладних* речень, але переважають, за нашими спостереженнями, неозначено-особові, як-от:

На позначення ліквідації окупантів вживають оригінальні неологізми [76].

Їздив у Дебальцеве, коли його крили вогнем, до північних районів Донецька. У Лимані виявили 120 могил, так само ексгумували тіла для розслідування [84].

Описувані події жахливої війни, складні ситуації вимагають використання *ускладнених* відокремленими конструкціями речень. Проілюструємо кількома прикладами:

На думку Хейнс, війна в Україні стала виснажливою, і в ній жодна зі сторін не має остаточної переваги. І тепер Путін, швидше за все, хоче продовжувати її роками [80]. Також обстріли української інфраструктури,

відключення електроенергії тощо, що, вочевидь, відвернуло увагу від знущань окупантів над українцями – жахить, що трапляються під російською окупацією [84].

Відзначаємо таку особливість інформаційних текстів, як поєднання **різноструктурних** синтаксичних конструкцій, певну **незавершеність** фрази. Подібні речення є виразним експресивним засобом, ознакою схвильованого мовлення. Ось приклад:

Волонтери можуть знайти практично все. Ні, не так: ВСЕ і крапка. Навіть золоту волосину з хвоста єдинорога чи план нового космічного корабля Ілона Маска [64].

«Це вже не журналістика, тільки тому, що в нього або в неї є мікрофон або камера, як у Віті Зубенко, як у мого чоловіка... була?!» [65].

Активне функціонування **багатокомпонентних складних речень** з різними типами зв'язку характерне для медіадискурсу. У повідомленнях про українсько-російську війну також фіксуємо багато таких конструкцій. До прикладу:

*Війна складна, а надалі вона буде лише ускладнюватися, оскільки вже скоро почнеться зима, коли рівень побуту військовослужбовців має суттєво більшу кількість нюансів [84]. **FT** приділяє все більше уваги саме економічним методам війни, які застосовує Росія, аби зменшити стійкість України та її економіки, похитнути віру українці у те, що війну варто продовжувати до переможного кінця [84]. Це – важливий момент, адже є люди з поглядами, які передбачають можливість завершення війни шляхом відмови України від частини своїх територій [84].*

Отже, аналіз фактичного матеріалу дозволяє зробити певні висновки про граматичні особливості інформаційних текстів про війну. На морфологічному рівні відзначаємо активне використання різних форм (числа, відмінка тощо) іменників, займенників і прислівників з узагальненим значенням. Важливі стилістичні завдання в повідомлення реалізують

відповідні форми прикметників (наприклад, ступені порівняння), а також різні граматичні форми дієслова.

На синтаксичному рівні спостерігаємо функціонування широкого спектру синтаксичних засобів – від поширених у ЗМІ кліше (шаблонних фраз) до багатокomпонентних складних конструкцій. Для активізації уваги, зацікавленості читача журналісти вміло використовують синтаксичні прийоми експресії.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дає змогу зробити певні висновки.

Грунтовний аналіз літератури з обраної теми показав, що останніми роками зростає кількість досліджень, присвячених дослідженню мови окремих засобів масової інформації, а також вивченню різних типів медіатекстів – новин, аналітики, публіцистики, реклами.

Ознайомлення з науковим доробком провідних дослідників цієї проблематики дозволило чіткіше визначити поняття «мова засобів масової інформації», оскільки цей термін має кілька значень. По-перше, мова ЗМІ – це весь корпус текстів, підготовлених і розповсюджених засобами масової інформації; по-друге, – усталена система мовних одиниць з типовими лінгвостилістичними властивостями й ознаками; по-третє, – особлива знакова система змішаного типу з певним співвідношенням вербальних та аудіовізуальних компонентів, специфічних для кожного із засобів масової інформації – друку, радіо, телебачення, Інтернету.

У своїй роботі ми послуговуємося таким визначенням: мова ЗМІ (масової комунікації) – це широка функціонально-стильова єдність, у рамках якої поєднуються мовні засоби різних функціональних стилів (насамперед газетно-публіцистичного), а також нелітературних засобів (діалектів, просторіччя, жаргони). Критерієм вибору мовної одиниці є експресивність, точність, зручність (стислість) номінації тощо.

Майже всі вчені сходяться на думці про те, що мова медіа пов'язана з національною свідомістю, культурною, економічною та політичною ситуацією, вона відчутно впливає на людину як безпосереднього учасника масової комунікації, і, як особлива сфера функціонування мови, потребує належної уваги.

Основною функцією ЗМІ є інформування про суспільно-політичні реалії та їхню оцінку. Повна картина функціонування мови друкованих та електронних інформаційних медіа складається з аналізу всіх сфер її

поширення. Відповідно до надзвичайно важливої ролі політики у житті суспільства зростає інтерес до вивчення мови інформаційного дискурсу на актуальну для сьогодення тему – українсько-російська війна.

Джерелами добору ілюстративного матеріалу для магістерської роботи стали українські та польські видання, зокрема, публікації на воєнну тематику. Зібрані приклади були проаналізовані в аспекті мовленнєвої презентації теми українсько-російської війни в ЗМІ.

Результати дослідження засвідчили динамічні зміни у мовленнєвій системі медіа, вплив нової політичної ситуації на розвиток, функціонування й добір мовних одиниць в інформаційному дискурсі.

Аналіз мовних засобів на лексичному рівні показав, що в інформаційних повідомленнях про війну автори використовують усе тематичне розмаїття й стилістичне багатство сучасної мови.

Серед різних лексико-семантичних груп відзначено широке функціонування слів на позначення суспільно-політичних понять і явищ, що є невід'ємною ознакою газетно-публіцистичного стилю. Але найважливішими з інформативно-комунікативної точки зору в медіатекстах про події українсько-російської війни, є, безперечно, лексичні одиниці з професійно-військової сфери.

У першу чергу, це слово «війна» та інші найменування цього поняття, семантична близькість яких виявляється у відповідному контексті. Поширеними в аналізованих текстах також є лексичні одиниці, що називають окремі способи, форми, етапи воєнного спротиву українського народу; найменування військової зброї, боєприпасів, амуніції; численні назви різних військових підрозділів та родів військ Збройних Сил України; лексеми на позначення військових звань, державних і міжнародних організацій, осіб високопосадовців.

Велику лексико-семантичну групу формують номінації осіб на позначення мужніх українських воїнів, які переважно вирізняються позитивною конотацією. Разом із тим відзначаємо в мові ЗМІ також низку

лексичних одиниць на позначення ворога / wroga з виразною негативною конотацією.

Повертається до вжитку в українському та польському медіапросторі дещо архаїзоване слово «партизан», активне функціонування якого пов'язане з попередніми історичними подіями.

Публікації медіа про численні кримінальні злочини, вчинені загарбниками на окупованих територіях, насичені юридичною / prawnicza лексикою та фразеологізованими сполуками.

Активно функціонує в інформаційних повідомленнях іншомовна лексика, яка використовується на позначення різних понять із військової, соціальної, економічної, IT-сфери тощо.

Окрім нормативної лексики, що є основою літературної мови, відзначаємо в медійному дискурсі на тему українсько-російської війни розмовно-забарвлені експресиви.

У медіакомунікації з'являються цікаві новотвори, які виникли на основі хибного автоматичного перекладу міжмовних омонімів, що призвело до трансформації російського слова «хлопок» в українські «бавовна», «бавовнятко».

Варто особливо виділити новітні фразеологізовані сполуки, неофразеологізми часів українсько-російської війни, які стали часто відтворюваними не лише в писемному, але й в усному мовленні.

Дослідження фактичного матеріалу засвідчило, що мова засобів масової інформації активно поповнюється словотвірними інноваціями. Найбільшу кількість серед неолексем складають іменникові та дієслівні деривати, які утворені різними типами морфологічного способу. Зазвичай у медіатексті вони функціонують як засоби вираження експресії та різного ступеню іронії, зневаги, осуду.

Серед таких інновацій у сучасних ЗМІ відзначаємо групу емоційно-експресивних назв для позначення загарбників.

Серед найменувань особи в мас-медіа поширеними є фемінітиви, що є відображенням сучасних тенденцій розвитку мови.

Фіксуємо в українських і польських медіатекстах іменникові новотвори на позначення абстрактних понять, утворені суфіксальним, префіксальним, суфіксально-префіксальним способами.

Відзначаємо в ЗМІ універбати, а також іменникові неологізми з іншомовними префіксами на позначення актуальних для воєнного часу процесів і явищ, які виникли в результаті компресивного словотворення.

Активно відбувається у медійному просторі процес творення дієслівних неолексем, які переважно поповнюють синонімічний ряд одиниць зі значенням «нищити ворога».

Динаміку воєнних подій влучно передають безсуфіксальні віддієслівні новотвори з дещо зниженим розмовно-діловим відтінком.

Спостерігаємо в мові ЗМІ активне функціонування іменникових юкстапозитів різних типів.

Характеристика мовних засобів з точки зору лексико-граматичної приналежності показує, що в медійних текстах про українсько-російську війну переважають іменники, оскільки виконують важливу номінативну роль.

Окремо варто виокремити так звані іменники-газетизми – слова книжних стилів з абстрактним значенням, сферою функціонування яких є засоби масової інформації.

Морфологічною ознакою інформаційних текстів є часто вживані форми родового відмінка іменників у структурі словосполучення та широке використання граматичних форм однини в значенні множини для підкреслення семантики збірності.

Значення узагальнення, збірності підсилюють у медіатекстах окремі розряди займенників і прислівників.

Аналіз фактичного матеріалу демонструє очевидне домінування відносних прикметників у медіатекстах, а також використання форм вищого

та найвищого ступенів порівняння прикметника як важливого засобу вираження експресії, високої оцінки.

Спостерігаємо широке функціонування дієслівних форм у повідомленнях про події українсько-російської війни, зокрема, імперативних, а також використання форм дієслова теперішнього часу в описах подій минулого.

Поширеними в друкованих та онлайн-виданнях є так звані газетні кліше, тобто усталені вирази, словосполуки, навіть цілі речення.

Синтаксична організація медіатекстів вирізняється правильністю, чіткістю, простотою, переважає монологічне мовлення, рідше використовується діалог (в інтерв'ю). Фіксуємо й значну кількість речень з прямою мовою.

Варто виокремити й прийоми синтаксичної експресії, які активно використовуються в публікаціях на тему війни: інверсія, незакінчені речення, риторичні питання, речення спонукальної модальності.

Поширеними у заголовках інформаційних матеріалів є речення з називним відмінком уявлення.

Для опису надзвичайно складних воєнних ситуацій у мові ЗМІ вживаються різні типи односкладних структур, ускладнених синтаксичних одиниць із відокремленими конструкціями.

Характерними для медіадискурсу є також багатокomпонентні складні речення з різними типами зв'язку.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що зараз відбувається демократизація мови ЗМІ і цей процес впливає на розвиток мови загалом.

Аналіз основних особливостей використання мови в медіапросторі переконливо свідчить, що вплив масової комунікації на сучасне мовлення величезний і вимагає ретельного, систематичного вивчення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Акуленко В. В. Українська мова в європейському контексті. *Мовознавство*. 1998. № 2 – 3. С. 91 – 97.
2. Баранник Д. Х. Актуальні проблеми дослідження мови масової інформації. *Мовознавство*. 1983. №6. С. 13 – 17.
3. Боса О. А. Комунікативні завдання інформативності у тексті реклами. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. праць. Вип. V. К.: КНЕУ, 2003. С. 180 – 184.
4. Гаврилова Я. До проблеми розрізнення «норми» і «помилки» у текстах періодичних видань. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»* : зб. наук. праць. Херсон : ХДУ, 2015. Вип. 22. С. 119 – 120.
5. Глухоман І. В. Аналіз поглядів І. О. Бодуена де Куртене на питання розмежування мови та мовлення. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011. №6. Філологічні науки: Мовознавство, Ч. 1. С. 152 – 156.
6. Григораш А. М. Трансформація складу фразеологізмів у газетних текстах. *Система і структура східнослов'янських мов*. К., 1997. С. 48 – 57.
7. Гурко О. В. Іншомовні слова у засобах масової інформації. *Лінгвістика. Лінгвокультурологія*. 2013. Т. 6. С. 9 – 17.
8. Денисова А. С. Проблема дослідження класифікацій фразеологічних одиниць у лінгвістиці. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. VI. С. 13 – 21.
9. Дудик П. С. Стилїстика української мови : навч. посіб. К. : Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.
10. Жуковська І. Медіатексти як індикатор важливих змін у суспільстві. *Славїстичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*. Випуск 13. Хмельницький. 2023. С. 61-69.
11. Іванов В. Ф. Техніка оформлення газети. К., 2000. 164 с.
12. Каленич В. Культура мовлення як чинник журналістської майстерності. *Український інформаційний простір*. 2014. № 3. С. 72 – 76.
13. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посібник. Львів: ПАІС, 2009. 432 с.

14. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». К.: Академія, 2001. 240 с.
15. Ковальчук М. Перетворення фразеологізмів у газетних заголовках. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. 2013. С. 134 – 140.
16. Кудрявцева Л.О. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція. *Мовознавство*. 2005. №1. С. 58 – 66.
17. Лизанчук В. Без української мови, культури, духовності не може бути української України. *Слово і час*. 2005. № 2. С. 3 – 11.
18. Нелюба А. М. Теорія і практика ділової мови. Х.: Акта, 1997. 192 с.
19. Пархонюк Л. Синтаксичні засоби актуалізації у газетних заголовках. *Українська філологія: Школи, постаті, проблеми*. Львів: Світ, 1999. Ч. 2. С. 323 – 326.
20. Пилинський М. М. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. К.: «Наукова думка», 1990. 216 с.
21. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підручник [3-є вид., перероб. та допов.]. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
22. Сербенська О. А. Культура усного мовлення: практикум. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
23. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ столїття (на матеріалі мови засобів масової інформації): монографія. К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. 388 с.
24. Сучасна українська мова / За ред. О. Д. Пономарева. К.: Либідь, 2001. 400 с.
24. Хваткова С. Генеза української мови у гіпотезах та концепціях мовознавців ХІХ–ХХ столїть (початок). *Персонал*. 2006. № 11. С. 40–46.
25. Budkiewicz J., 2008, Język Tomasza Lisa jako dziennikarza politycznego, [w:] Język w mediach elektronicznych, red. J. Podracki, E. Wolańska, Warszawa, s. 49–76.
26. Fliciński P., 2004, Idiostyl pisarza jako problem badawczy stylistyki, [w:] Studia nad polszczyzną współczesną i historyczną. Prace dedykowane Profesorowi Stanisławowi Bąbiew 65-lecie urodzin, red. J. Liberek, Poznań, s. 31 – 45.
27. Grochala B., 2016, Telewizyjna transmisja sportowa w ujęciu genologii lingwistycznej na materiale transmisji meczów piłki nożnej, Łódź.
28. Kawka M. O języku mowy kolorowej prasy. *Naukowy Przegląd Dziennikarski* nr

4/2012 – S.6 – 17.

29. Kita M., 2011, Spojrzenie językoznawcy na język prasy. 2011. Postscriptum Polonistyczne nr 2(8), 299 – 305.
30. Kita M., 2014, „Sprzedawanie” prywatności w mediach, [w:] Język w mediach. Antologia, red. M. Kita, I. Loewe, Katowice, s. 100 – 114.
31. Kudra A., 2006, Idiolekt, idiosyl czy idiolektosyl?, [w:] Osoba i osobowość – czynniki je kształtujące. Materiały z konferencji 9–11 maja 2005 r., red. M. Pietrzak, Łódź, s. 209 – 220.
32. Kudra A., 2011, Idiolektostylem w mur, czyli o idiolektie, stylu i krytycznej analizie dyskursu – na przykładzie felietonów Krzysztofa Skiby, „Acta Universitatis Lodzianis, Folia Litteraria Polonica”, t. 14, nr 1, s. 27 – 34.
33. Naruszewicz-Duchlińska A., 2015, Nienawiść w czasach internetu, Gdynia.
34. Tochman W., 2015, Krall. Rozmowa, Warszawa. Witosz B., 2009, Dyskurs i stylistyka, Katowice. Wojtak M., 1988, O języku i stylu «Wesela» Stanisława Wyspiańskiego, Lublin. Wojtak M., 2004, Gatunki prasowe, Lublin.
35. Wojtak M., 2008, Analiza gatunków prasowych. Podręcznik dla studentów dziennikarstwa i kierunków pokrewnych, Lublin.
36. Wojtak M., 2010, Głosy z teraźniejszości. O języku współczesnej polskiej prasy, Lublin. Wojtak M., 2014, O języku i stylu polskiego dramatu. Studia i szkice, Lublin.
37. Wojtak M., 2015, Rozłożone gazety. Studia z zakresu prasowego dyskursu, języka i stylu, Lublin.
38. Wojtak M., 2016, O nowych formach dziennikarskiej informacji w prasie tradycyjnej, [w:] Współczesne media. Media informacyjne, t. 1, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Lublin s. 83 – 99.
39. Zielińska K., 2016, Druga twarz tabloidu? Językowe działania prezentacyjne podejmowane przez dzienniki «Fakt» i «Bild-Zeitung» jako przedmiot badań mediolingwistyki porów-nawczej, Warszawa.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

40. Великий тлумачний словник сучасної української мови / За ред. В. Т. Бусела, К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
41. Волощак М. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. К.: Просвіта, 2004. 160 с.
42. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища шк., 1985. 360 с.
43. Довідник з культури мови / За ред. С. Єрмоленко. К.: Вища школа, 2005. 400 с.
44. Мала філологічна енциклопедія / Уклали: Скопненко О., Цимбалюк Т. В. К.: Довіра, 2007. 478 с.
45. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
46. Новий тлумачний словник української мови 42000 слів: У 4-х томах / [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. К.: вид. Аконіт, 1998.
47. Словник іншомовних слів / ред. Є. І. Мазніченко. К.: Наукова думка, 2000. 662 с.
48. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. К.: Знання, 2004. 367 с.
49. Ставицька Л. Український жаргон : словник: містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень. К.: Критика, 2005. 496 с.
50. Українська мова : Енциклопедія / Редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. 2-е вид., випр. і доп. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
51. Українська мова: Енциклопедія / ред. М. Бажан. К.: Українська енциклопедія М. П. Бажана, 2000. 989 с.
52. Dunaj B. Współczesny słownik języka polskiego. T. O – Ź. Warszawa, 2007.
53. Inny słownik języka polskiego / Red. M. Bańko. Warszawa, 2000.
54. Nowy słownik poprawnej polszczyzny / red. Markowskiego A. Warszawa, 2000. 1786 s.
55. Uniwersalny słownik języka polskiego / Pod. red. S. Dubisza. T. P – Ś. Warszawa, 2006.
56. Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN / Pod. red. A. Markowskiego.

Warszawa, 2004.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

57. Арестовлення, чорнобаїти, затридні: в Мережі вигадали «словник» сучасної української мови. ТСН. Віра Хмельницька, 28 березня 2022. URL: <https://tsn.ua/ato/arestovlennya-chornobayiti-zatridni-v-merezhi-vigadali-slovnik-suchasnoyi-ukrayinskoyi-movi-2022004.html>
58. Бавовнятко палить бази окупантів: у Міноборони показали сучасну міфічну істоту. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/08/28/250208/>
59. Блог Дяченка: мова під час війни. Суспільне. Культура. 16 травня 2022. URL: <https://susplne.media/238617-blog-dacenko-mova-pid-cas-vijni/>
60. Влучнослови російсько-української війни, Оксана Кріт, СУРМА. Україноцентрична газета 25-11-2022. URL: <https://surma.com.ua/371-vluchnoslovy-rosiisko-ukrainskoi-viiny.html>
61. Генеральний штаб ЗСУ. URL: <https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/?locale=uk-UA>
62. «Денацифікація» України. Чого ж насправді хоче Путін, Андрій Савчук, УКРАЇНСЬКА ПРАВДА, 07 ЧЕРВНЯ 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/7/7351077/>
63. 10 неологізмів, які породила війна росії проти України, Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/10-neologizmiv-yaki-porodyla-vijna-rosiyi-proty-ukrayiny/>
64. Донеччина та Маріуполь: вплив війни на інформаційний простір. Медійні підсумки року. Юлія Гаркуша-Галко. Інститут масової інформації, 04 січня 2023. URL: <https://imi.org.ua/blogs/donechchyna-ta-mariupol-vplyv-vijny-na-informatsijnyj-prostir-medijni-pidsumky-roku-i49967>
65. За 2022 рік світові ЗМІ найбільше писали про Україну та війну, Судово-

- юридична газета, 25 грудня 2022. URL: <https://sud.ua/uk/news/abroad/257610-za-2022-rik-svitovi-zmi-naybilshe-pisali-pro-ukrayinu-ta-viynu>
66. Зеленський анонсував український офіс мкс і покарання росії за геноцидну політику. українська правда. Олена Рощина – 28 лютого 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/28/7391445/>
67. Зеленський побажав морякам відправити флот ворога «услід за російським кораблем», 03.07.2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3520796-zelenskij-pobazav-morakam-vidpraviti-flot-voroga-uslid-za-rosijskim-korablem.html>
68. Зеленський розповів про результати на фронті й плани щодо нових санкцій. українська правда. Олена Рощина – 22 лютого 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/22/7390559/>
69. Лідер волонтерського проекту «Бандеромобіль» отримав нагороду від Міноборони. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3566298-lider-volonterskogo-proektu-banderomobil-otrimav-nagorodu-vid-minoboroni.html#:~:text=У%20Львові%20міністр%20оборони%20Олексій,проєкту%20«Наші%20без%20раші»>
70. Мова як «байрактар», мова як код: до ювілею соціолінгвістки Лариси Масенко, 14 листопада 2022, Радіосвобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/larysa-masenko-ukrayinska-mova/32126052.html>
71. Мирний «план» Китаю передбачає закінчення війни влітку – Українська Правда, Альона Мазуренко – 8 березня 2023. URL: [https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/8/7392585/#:~:text=Мирний%20план"%20Китаю%20передбачає%20закінчення%20війни%20влітку%20–%20ЗМІ&text=У%20Китаї%20пов%27язують%20раптовий,року%20С%20і%20Росія%20матиме%20перевагу](https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/8/7392585/#:~:text=Мирний%20план)
72. На Бахмутському напрямку росіяни знищують усе, що можуть використати ЗСУ – Зеленський. Олена Рощина, 27 лютого 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/27/7391292/>
73. На Донеччині напружено, але вперше за рік доба – без постраждалих цивільних. Українська Правда. Олена Рощина, 8 березня 2023. URL:

https://twitter.com/ukrpravda_news/status/1633407129804570624

74. Надто складна війна. Українська битва очима найвпливовіших світових ЗМІ ГЛАВКОМ. Іван ттВерстюк. 2 листопада 2022. URL: <https://glavcom.ua/publications/nadto-skladna-vijna-ukrajinska-bitva-ochima-najvplivovishikh-svitovikh-zmi-886440.html>
75. Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни, Тарас Кремень, УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3490258-novitni-slengizmineologizmi-movne-viddzerkalenna-vijni.html>
76. Оголошена «могілізація» призведе до зміни нинішнього режиму в рф – Резніков, УКРІНФОРМ, 06.10.2022 19:27. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3587568-ogolosena-mogilizacia-prizvede-do-zmini-ninisnogo-rezimu-v-rf-reznikov.html>
77. Партизани кажуть, що навести удар по флоту росіян допомогли севастопольці. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/09/13/7419684/>
78. Полковник ЗСУ пояснив, чому звільнити Крим легше, ніж вийти на кордони 23 лютого. URL: <https://www.unian.ua/war/polkovnik-zsu-poyasniv-chomu-zvilniti-krim-legshe-nizh-viyti-na-kordoni-23-lyutogo-12393531.html#:~:text=Війна-Полковник%20ЗСУ%20пояснив%20чому%20звільнити%20Крим%20легше%20ніж,вийти%20на%20кордони%2023%20лютого&text=Крим%20дуже%20залежний%20від%20сухопутного,потрібні%20ракти%20класу%20повітря-земля.>
79. Путін збирається вести війну проти Україні роками – розвідка США, Українська Правда, Євген Кізілов, 9 березня 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/9/7392707/>
80. «Рашка», «русня», «ер-ефія», «оркостан». Чому українці дають глузливі назви Росії і росіянам та що вони означають?, 2023-06-18 08:35. URL: <https://argumentua.com/stati/rashka-rusnya-er-ef-ya-orkostan-chomu-ukra-nts-dayut-gluzliv-nazvi-ros-ros-yanam-ta-shcho-voni>
81. Росіяни намагаються прорвати українську оборону на Авдіївському напрямку – Генштаб. URL: <https://suspilne.media/593031-rosiani-namagautsa->

prorvati-ukrainsku-oboronu-na-avdiivskomu-napramku-genstab/

82. Україна з повітря атакувала підводний човен. Чи бувало таке взагалі в історії? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c51gxn4degzo>
83. Україна очима іноземних журналістів: Гуллівер Крегг. URL: <https://ukrainer.net/hulliver-krehh/>
84. Україно-російська війна не «чужа» для світу – про що говорять шпальти провідних ЗМІ світу присвячені Україні, LB.ua в Google News, 4 листопада 2022. URL: https://lb.ua/blog/infosecurity_institute/534853_ukrainorosiyska_viyna_chuzha.html
85. У Львові зникла гуманітарка з США на 34 мільйони – ЗМІ. Українська правда, 25 липня 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/07/25/7412884/>
86. У Маріуполі окупанти змушують людей обладнувати позиції за продпайки – Генштаб. Українська Правда, Олена Рощина, 23 лютого 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/23/7390725/>
87. У Сумах чули відлуння обстрілів прикордоння з артилерії РФ Олена Рощина 23 лютого 2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/1/7391615/>
88. Цибульська розповіла, як українцям відправити окупантів на концерт до Кобзона: «Давайте допоможемо їм потрапити в пекло». URL: <https://politeka.net/uk/news/378417-cibulskaya-rasskazala-kak-ukraincam-otpraviv-okkupantov-na-koncert-k-kobzonu-davayte-pomozhem-im-popast-v-ad>
89. Чергова «бавовна»: на Харківщині ліквідували місцевого гауляйтера, Михайло Корнілов, 10 липня 2022. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/mestnyiy/2022-07-10/5710346-ocherednoy-khlopok-ka-kharkovshchine-likvidirovali-mestnogo-gaulyaytera>
90. Чи плачуть за «їхтамнетами»? , АрміяINFORM, 20 Лютого 2020. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/02/20/chy-plachut-za-yihtamnyetamy/>
91. Як приготувати «коктейль Молотова». Рецепт дня, Марта Когут, ZAXID NET, 25 лютого 2022. URL: https://zaxid.net/yak_zrobiti_kokteyl_molotova_n1536843

92. Aleksandr Łukaszenka wezwany do Moskwy. «Putin żąda oddania amunicji».
URL: <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2023-05-24/aleksandr-lukaszenka-wezwany-do-moskwy-putin-zada-oddania-amunicji/>
93. «Bawelny będzie dużo!». Dlaczego Rosjanie tak się jej boją, że aż uciekają z Krymu? 23.08.2022. URL: <https://wyborcza.pl/7,175991,28819874,bawowny-bude-bahato-dlaczego-rosjanie-boja-sie-bawelny.html>
94. Białoruś nową ziemią obiecaną? Łukaszyta wpadł na kuriozalny pomysł. Wirtualna Białoruś – Pierwszy dwujęzyczny portal informacyjno-publicystyczny dla Polaków z Białorusi. URL: <https://wb24.org/2022/07/13/bia-oru-now-ziemi-obiecan-ukaszysta-wpad-na-kuriozalny-pomys/>
95. Charków znów pod ostrzałem raketowym. URL: <https://wiadomosci.radiozet.pl/swiat/Charkow-znow-pod-obstrzalem-raketowym-Rosjanie-trafiaja-w-budynki-i-garaze-WIDEO>
96. Chlebowski M. Obraz wojny. O etycznych wyzwaniach dziennikarza telewizyjnego w czasie konfliktów zbrojnych. MEDIA I SPOŁECZEŃSTWO, N 17/2022. S. 72 – 81. URL: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-10_5604_01_3001_0016_3047
97. Co czeka Putina: historia międzynarodowych procesów zbrodniarzy wojennych. URL: <https://ukrainer.net/co-czeka-putina/>
98. «Czornobaić» – powtarzać coś głupiego, «szojgować» – prezentować nieuzasadniony optymizm. Nowe ukraińskie kpiny z najeźdźcy, Nowy Słownik Ukraiński, 5 maja 2022. URL: <https://wyborcza.pl/7,175991,28414688,kto-makroni-kto-czornobai-a-kto-szojguje-ukrainski-sloownik.html>
99. Dezinformacja stała się i stotnym narzędziem wykorzystywanym do wywierania wpływu społecznego. URL: <https://www.nask.pl/pl/aktualnosci/5142,Start-with-WHY-Zwalczanie-dezinformacji-w-czasie-wojny-doswiadczenia-Europy-Pols.html>
100. Gigantyczne straty Rosji. 1668 czołgów! 352. dzień wojny w Ukrainie. Olena Kowalska, Lwów, 10 lutego 2023.
URL: <https://ukrayina.pl/polish/7,190250,29450194,gigantyczne-straty-rosji-1668->

czolgow-352-dzien-wojny-w-ukrainie.html

101. Kapelan na wojnie. URL: <https://m.niedziela.pl/artykul/57118/nd/Kapelan-na-wojnie>
102. Konsekwencje skandalicznego wystąpienia Zelenskigo w ONZ, miny na Morzu Czarnym. Wyniki 20 września. URL: <https://pravda-pl.com/poland/2023/09/20/9019.html>
103. «Krym to Ukraina». Pierwszy parlamentarny szczyt Platformy Krymskiej w Zagrzebiu z udziałem Marszałek Sejmu – relacja. URL: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/v4Komunikat.xsp?documentId=18E4CB0872AE7011C12588E60058838F&term=9>
104. Lokalne sukcesy sił ukraińskich. URL: <https://tvn24.pl/swiat/instytut-badan-nad-wojna-analiza-rosyjscy-zolnierze-w-stanie-wojny-z-wlasnymi-dowodcami-7301965>
105. Mapa wojny. Brutalna agresja Rosji na Ukrainę. Gdzie toczą się walki? URL: <https://i.pl/mapa-wojny-brutalna-agresja-rosji-na-ukraine-gdzie-tocza-sie-walki/ar/c1-16083205>
106. Matka rosyjskiego żołnierza o wojnie w Ukrainie. «To krwawa jatka» URL: <https://wiadomosci.wp.pl/matka-rosyjskiego-zolnierza-o-wojnie-w-ukrainie-to-krwawa-jatka-6752546802207232a>
107. Media: rosyjsce żołnierze, którzy giną na Ukrainie URL: <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1144963%2Cmedia-rosyjscy-zolnierze-ktorzy-gina-na-ukrainie-pochodza-z-biedniejszych>
108. Minister obrony Niemiec, Boris Pistorius, o Ukrainie w NATO: Warunki ustalimy po wojnie 03.07.2023. URL: <https://www.rp.pl/polityka/art38687171-minister-obrony-niemiec-boris-pistorius-o-ukrainie-w-nato-warunki-ustalimy-po-wojnie>
109. Niemcy zwiększą produkcję amunicji, aby wesprzeć Ukrainę. URL: <https://mil.in.ua/pl/news/niemcy-zwieksza-produkcje-amunicji-aby-wesprzec-ukraine/>
110. Niepokojące słowa szefa MON Białorusi. Twierdzi, że Polska szykuje się do

- Wojny. URL: <https://natemat.pl/444205,wiktar-chrenin-kurs-polityczny-polski-wskazuje-na-przygotowania-do-wojny>
111. Nie żyje kluczowy żołnierz Putina. Był szefem elitarnego pułku gwardyjskiego. URL: <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/nie-zyje-kluczowy-zolnierz-putina-byl-szefem-elitarnego-pulku/x5hnpj4>
112. Nowe wyczyny ukraińskich partyzantów: jak nasi bojownicy niszczą okupantów, 03 sierpnia 2023. URL: <https://ua.news/pl/war-vs-rf/novye-podvygy-ukraynskyh-partyzan-kak-nashy-bojtsy-unychtozhayut-okkupantov-foto-vydeo>
113. Pierwsze amerykańsko-rosyjskie starcie w Syrii. URL: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1739434,1,pierwsze-amerykansko-rosyjskie-starcie-w-syrii.read>
114. Plan Kremla: deukrainizacja, czyli Europa bez Ukrainy. Rosja nie widzi miejsca dla Ukrainy na mapie Europy. Celem jest podbicie, całkowita rusyfikacja i wytarcie tożsamości ukraińskiej 05 kwietnia 2022. URL: <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art36019771-plan-kremla-deukrainizacja-czyli-europa-bez-ukrainy>
115. Policja zidentyfikowała mężczyznę, który sfilmował przyłot rosyjskiej rakiety do Krzywego Rogu. URL: <https://pol.obozrevatel.com/section-war/news-police-have-identified-the-man-who-filmed-the-arrival-of-a-russian-missile-in-kryvyi-rih-01-08-2023.html>
116. Pomoc humanitarna. URL: <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/pomoc-humanitarna>
117. Przestępcy są niewinniani, a sprzeciwiający się zbrodniom i wojnie w Ukrainie – karani (Dzisiejsza gazeta, 22.11.2022. URL: <https://wyborcza.pl/7,75399,29165414,przestepcy-sa-uniewinniani-a-sprzeciwiajacy-sie-zbrodniom-i.html>
118. Putin mówi o «denazyfikacji i demilitaryzacji» Ukrainy. Co to oznacza, Beata Michalik, 24 lutego 2022. URL: <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/denazyfikacja-i-demilitaryzacja-co-to-znaczy-o-czym-mowi-putin/lc2hztl>
119. Relacja z linii frontu, czyli dziennikarz na wojnie. W Ukrainie giną też oni. URL: <https://plus.polskanews.pl/relacja-z-linii-frontu-czyli-dziennikarz-na-wojnie-w-ukrainie-gina-tez-oni/ar/c15-16108975>

120. ROK WOJNY ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ. URL:
<https://sobieski.org.pl/rok-wojny-rosyjsko-ukrainskiej/>
121. [Rola donieckich separatystów w rosyjskiej propagandzie podczas agresji na Ukrainę w 2022 roku](https://ine.org.pl/rola-donieckich-separatystow-w-rosyjskiej-propagandzie-podczas-agresji-na-ukraine-w-2022-roku/), 13 maja 2022. URL: <https://ine.org.pl/rola-donieckich-separatystow-w-rosyjskiej-propagandzie-podczas-agresji-na-ukraine-w-2022-roku/>
122. Rosja nie wygra z Europą, kiedy Ukraińiec i Polak stoją ramię w ramię – przemówienie Prezydenta Ukrainy przed deputowanymi obu izb Zgromadzenia Narodowego, przedstawicielami społeczeństwa Ukrainy i Polski. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/rosja-nie-wygra-z-europa-kiedy-ukrainiec-i-polak-stoja-ramie-82137>
123. Rosjanie zaatakowali Chersoń. 11 osób rannych. URL: Czytaj więcej na https://www.rmf24.pl/raporty/raport-wojna-z-rosja/fakty#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome
124. Rosyjscy oligarchowie zarobili na wojnie miliardy rubli. Są zamieszani w morderstwa w Mariupolu, Winnicy i Buczy. URL: <https://ukrayina.pl/polish/7,190250,30031351,rosyjscy-oligarchowie-zarobili-na-wojnie-miliardy-rubli-sa.html>
125. «Rosyjski okręcie wojenny, idź w ****». Znamy prawdziwego autora powiedzenia, która stała się memem wojny na Ukrainie, Tomasz Dereszyński, 23 maja 2022. URL: <https://i.pl/rosyjski-okrecie-wojenny-idz-w-znamy-prawdziwego-autora-powiedzenia-ktora-stalo-sie-memem-wojny-na-ukrainie/ar/c1-16357681>
126. Sankcje UE wobec Rosji w pytaniach i odpowiedziach. URL: <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>
127. Sejm uznał Rosję za państwo wspierające terroryzm. URL: <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=4774505381CEC10C1258918007022FA>
128. Słownik czasu wojny. Rosyjskie i ukraińskie słowa, pojęcia, wyrażenia wykreowane przez konflikt. URL: <https://belsat.eu/pl/news/05-11-2022-slownik-czasu-wojny-rosyjskie-i-ukrainskie-slowa-pojecia-wyrazenia-wykreowane-przez-konflikt>

129. Tomasz Zalwert: «Sam nie zrobiłbym nic, wszyscy wspólnie tworzymy dobro». Chodzież. Nasze miasto, Marek Wolski, 21 czerwca 2021 roku). URL: <https://chodziez.naszemiasto.pl/tomasz-zalwert-sam-nie-zrobilbym-nic-wszyscy-wspolnie/ar/c5-8876469>
130. Ukraina ma prawo do samoobrony. URL: <https://www.ukrinform.pl/rubric-polytics/3381747-ukraina-ma-prawo-do-samoobrony-i-nie-standowi-zagrozenia-dla-rosji-stoltenberg.html>
131. Ukraiński dowódca dla PolskiegoRadia. URL: <https://polskieradio24.pl/5/1223/artukul/3122974,ukrainski-dowodca-dla-polskiego-radia-rosyjscy-zolnierze-nie-trzymaja-sie-zasad-prowadzenia-wojny>
132. Ukraiński kontratak pod Iziuem. 18 czerwca 2022. URL: <https://defence24.pl/sily-zbrojne/ukrainski-kontratak-pod-iziumem>
133. USA przekazują Ukrainie amunicję kasetową i przeciwlotniczą oraz pociski do HIMARS, 22 września 2023. URL: <https://mil.in.ua/pl/news/usa-przekazuja-ukrainie-amunicje-kasetowa-i-przeciwlotnicza-oraz-pociski-do-himars/>
134. Większość Polaków uważa, że wojna na Ukrainie zagraża ich bezpieczeństwu [SONDAŻ CBOS], Dąbkowska-Pożyczka Sylwia. 11 kwietnia 2023. URL: <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8697301,wojna-w-ukrainie-zagrozenie-dla-polski-sondaz-cbos.html>
135. Wojna na Ukrainie. Przerazająca prawda nie tylko o żołnierzach. URL: <https://trojka.polskieradio.pl/artukul/2945084,wojna-na-ukrainie-przerazajaca-prawda-nie-tylko-o-zolnierzach>
136. Wojna na Ukrainie. Rosyjski żołnierz na przechwyconej rozmowie mówi o zabijaniu cywilów. URL: <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art38012161-wojna-na-ukrainie-rosyjski-zolnierz-na-przechwyconej-rozmowie-mowi-o-zabijaniu-cywilow>
137. Wojna w Ukrainie. Szczególna rola cyberataków. 1 marca 2022. URL: <https://www.dw.com/pl/wojna-w-ukrainie-szczegolna-rola-cyberatakow/a-60957901>
138. Wojskowi i cywile oskarżeni w sprawie korupcji przy przetargach. URL:

<https://prawo.money.pl/aktualnosci/wiadomosci/artykul/wojskowi-i-cywile-oskarzeni-w-sprawie,5,0,1674501.html>

139. Wsparcie Ukrainy z Polski, 21 grudnia 2022. URL: <https://ukrainer.net/wsparcie-ukrainy-z-polski/>
140. [Współczesne deportacje Ukraińców // https://ukrainer.net/wspolczesne-deportacje/](https://ukrainer.net/wspolczesne-deportacje/)
141. Załącznik do ruskiego świata. URL: <https://kresy24.pl/zalacznik-do-ruskiego-swiata-ukropska-chata-bedziemy-jebaszyc-wideo/>
142. Zniszczenia infrastruktury energetycznej Ukrainy w wyniku rosyjskich ostrzałów osiągają punkt krytyczny. URL: <https://www.cire.pl/artykuly/serwis-informacyjny-cire-24/zniszczenia-infrastruktury-energetycznej-ukrainy-osiagaja-punkt-krytyczny>
143. Żołnierze Gwardii Narodowej Ukrainy za pomocą PPZR Piorun zestrzelili rosyjski samolot bojowy koło Bachmutu. URL: <https://mil.in.ua/pl/news/zolnierze-gwardii-narodowej-ukrainy-za-pomoca-ppzr-piorun-zestrzelili-rosyjski-samolot-bojowy-kolo-bachmutu/>